

## **Ett steg bakåt betyder bara att vi tar fart**

– En undersökning gällande engagemang och empowerment inom familjearbete

Amelie Lund

Examensarbete  
Det sociala området  
2013

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	4275
Författare:	Amelie Lund
Arbetets namn:	Ett steg bakåt betyder bara att vi tar fart – En undersökning gällande engagemang och empowerment inom familjearbete
Handledare (Arcada):	Ingmar Sigfrids
Uppdragsgivare:	Kommun i södra Finland
<p>Abstrakt:</p> <p>Familjearbete erbjuds enligt lag som en stödåtgärd inom barnskyddets öppenvård, men förekommer även som förebyggande arbete där klientskap inom barnskyddet inte krävs. Centralt inom familjearbete är att man arbetar utifrån en målsättning och utgående från detta har den här undersökningens syfte utvecklats: Målet är att ta reda på hur familjearbetarnas socialpedagogiska arbete kommer till uttryck med ett perspektiv på empowerment. Barnens delaktighet och stärkandet av föräldrarnas engagemang är ett centralt tema i undersökningen. Studien är kvalitativ och har genomförts med intervjuer av fyra familjearbetare. Den teoretiska referensramen utgår från ett socialpedagogiskt perspektiv där delaktighet och empowerment är centralt. Empowerment syftar till att skifta fokus från en inre hjälplöshet till känslan av kontroll och makt över sin egen situation. Delaktighet har många dimensioner, där både inre och yttre faktorer är viktiga för att vara och känna sig delaktig. Den första frågeställningen i arbetet gällde hur man kan stödja familjens engagemang. Resultatet visade ett mångdimensionellt spann där allt från personliga egenskaper till ens förmåga att praktiskt kunna motivera, engagera och stödja familjen är mycket viktiga. Den andra frågan handlade om hur man kan stödja barns delaktighet i familjearbetet. Precis som både teorier och tidigare forskning ansåg, menade även informanterna att man behöver utgå från barnets mognad för att bestämma hur delaktiga och väl informerade de är om arbetet. Olika medel och metoder används för att uppmuntra barnen att berätta om hur deras situation ser ut och den grundläggande tanken hos informanterna var också att det är viktigt att veta hur barnets upplevelser ser ut. Den tredje frågan fokuserar på ett empowermentorienterat perspektiv och meningen var att undersöka hur empowerment syns inom familjearbetet. Genomgående framgick det i resultatet att familjen behöver hitta sin egen styrka och tro på sig själv för att komma framåt i förändringsprocessen. Detta är något som familjearbetarna möjliggör genom sitt sätt att arbeta med familjen.</p>	
Nyckelord:	Empowerment, Engagemang, Delaktighet, Barn, Familjearbete
Sidantal:	62
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	25.4.2013

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Social services
Identification number:	4275
Author:	Amelie Lund
Title:	Taking a step back means we're getting set to go – A study of engagement and empowerment within family work
Supervisor (Arcada):	Ingmar Sigfrids
Commissioned by:	Municipality in Southern Finland
<p>Abstract:</p> <p>According to the child welfare act, the Finnish municipalities are obligated to provide family work as a support measure for clients in the child welfare system. Family work may also be provided as a part of the municipality's preventive care. The purpose of this study emerged from one of the main principles of family work: it has to be purposeful and you are working towards a goal. With this in mind, this study focuses on the professional view of the participation of the child and parents, as well as the parents' engagement in the work. The empowerment orientated perspective is a central part of the thesis. This study is qualitative where the data has been collected through interviews. Four family workers, working in a municipality in Southern Finland, were interviewed. The theoretical framework focuses on the different dimensions of participation as well as empowerment. Empowerment is based on the idea of the process of people gaining control of their lives. Regarding the different aspects of participation, both internal and external factors are important in order to be fully participating. To analyze the gathered material, content analysis was used. Regarding the parent's engagement, the result showed a multidimensional span. Things like personal qualities, one's ability to motivate clients, and the relationship to the family were important. Children's participation was also a main question in this study. Earlier research, as well as the theoretical framework, suggests that the level of participation and knowledge of the family workers involvement should be decided according to the child's level of maturity. The informants of this study shared this opinion. Also different methods were used to encourage the children to tell their story. The fundamental opinions of the informants were that the children's and adults' views are equally important in order to gain understanding of the full context. The final research question concerns how empowerment is notable in the work. The result showed that empowerment can be seen throughout most aspects of the family work. For example, the informants stressed the importance of the family's ability to find their inner strength and start to believe that a change is possible, but also necessary. The family workers need to work with the family in a way that enables and supports this process.</p>	
Keywords:	Empowerment, Participation, Engagement, Family work, Children
Number of pages:	62
Language:	Swedish
Date of acceptance:	25.4.2013

# INNEHÅLL / CONTENTS

<b>1</b>	<b>Inledning.....</b>	<b>6</b>
1.1	Syfte och frågeställningar, avgränsning .....	7
1.1.1	<i>Centrala begrepp.....</i>	7
1.2	Bakgrund .....	8
1.2.1	<i>Familjearbete.....</i>	8
1.2.2	<i>Barnskyddslagens perspektiv på delaktighet .....</i>	9
1.2.3	<i>Klientens rättigheter.....</i>	11
<b>2</b>	<b>Tidigare forskning .....</b>	<b>11</b>
2.1	Presentation av tidigare forskning .....	12
<b>3</b>	<b>Teoretisk referensram .....</b>	<b>15</b>
3.1	Empowerment .....	15
3.1.1	<i>Empowerment och bemötande .....</i>	18
3.1.2	<i>Arbetsätt .....</i>	19
3.2	Delaktighet.....	20
3.2.1	<i>Barns delaktighet.....</i>	22
<b>4</b>	<b>Metod.....</b>	<b>24</b>
4.1	Kvalitativ studie.....	24
4.1.1	<i>Den kvalitativa intervjun.....</i>	25
4.1.2	<i>Intervjuguide .....</i>	26
4.2	Genomförandet av intervjuerna samt val av informanter .....	26
4.3	Innehållsanalys.....	27
4.4	Trovärdighetsdiskussion.....	28
4.5	Etiska aspekter .....	29
<b>5</b>	<b>Resultatredovisning .....</b>	<b>31</b>
5.1	Tankar kring engagemang .....	31
5.1.1	<i>Vikten av en god relation till familjen .....</i>	31
5.1.2	<i>Familjearbetarens stöd i processen .....</i>	33
5.1.3	<i>Uppmuntra, stödja och motivera .....</i>	35
5.1.4	<i>Möjliggöra engagemang.....</i>	37
5.2	Familjearbetarnas arbete med barnen .....	38
5.2.1	<i>Interaktion med barnet.....</i>	38
5.2.2	<i>Uppmuntra barnet till att berätta.....</i>	39
5.2.3	<i>Barnets oro tas upp .....</i>	40
5.3	Empowerment .....	40

5.3.1	<i>Empowermentorienterat arbete</i> .....	40
5.3.2	<i>Den stärkta människan</i> .....	42
5.3.3	<i>Där empowerment är önskvärt</i> .....	43
<b>6</b>	<b>Analys</b> .....	<b>43</b>
6.1	Att möjliggöra barns delaktighet .....	44
6.2	Relationen som familjearbetets grund.....	46
6.3	Familjearbetarens roll .....	48
6.4	Empowerment inom familjearbete .....	49
6.4.1	<i>Försvårande situationer</i> .....	50
<b>7</b>	<b>Avslutande diskussion</b> .....	<b>51</b>
7.1	Diskussion kring arbetet .....	51
7.1.1	<i>Diskussion kring metodval</i> .....	53
7.2	Arbetslivsrelevans .....	54
7.3	Förslag till fortsatt forskning .....	54
	<b>Litteraturförteckning</b> .....	<b>55</b>
<b>Bilaga 1</b>	<b>Intervjuguide</b> .....	<b>59</b>
<b>Bilaga 2</b>	<b>Forskningslov</b> .....	<b>60</b>
<b>Bilaga 3</b>	<b>Informationsbrev</b> .....	<b>61</b>
<b>Bilaga 4</b>	<b>Formulär för informerat samtycke</b> .....	<b>62</b>

## 1 INLEDNING

”Barnen är det viktigaste vi har” – en fras som de flesta kan hålla med om och som man hör om och om igen när det talas om barn. Inget barn har själv bett om att få komma till världen och det minsta vi kan göra för dem är att se till att deras uppväxtförhållanden blir så bra som möjligt.

Då öppenvården är det första alternativet som alltid bör prövas inom barnskyddsåtgärder är det oerhört viktigt att den fungerar. Enligt Institutet för hälsa och välfärd omfattades 72 236 barn i hela landet av stödåtgärder inom barnskyddets öppenvård år 2011.

Fram till mars 2013 pågår en utredning av Social- och hälsovårdsministeriet gällande utvecklandet av familjearbetet i kommunerna, verksamhetsrutinerna inom barnskyddet och barnskyddslagens funktionsduglighet. Den 5.12.2012 publicerades ett pressmeddelande där utredningsgruppen konstaterar följande:

”För att barnskyddet ska kunna fungera krävs genuina möten mellan klienter och arbetstagare inom barnskyddet och tillräckligt med tid. Kvalitativt barnskyddsarbete kan inte göras utan att klienterna upplever sin egen delaktighet och att de blir hörda” (Social- och hälsovårdsministeriet, 2012)

Den här undersökningen kommer att handla om familjearbetares tankar kring klienternas delaktighet inom familjearbetet, både när det gäller barn men även engagemanget hos de vuxna. I och med att familjearbete är ett målinriktat arbete är engagemanget hos de inblandade av stor vikt för att nå det resultat man eftersträvar.

Undersökningen har genomförts på en enhet för familjearbete i en stad i södra Finland. Fyra stycken familjearbetare har intervjuats om sitt arbete med familjer som använder sig av familjearbete.

## 1.1 Syfte och frågeställningar, avgränsning

Syftet med denna undersökning är att kartlägga det socialpedagogiska arbetet med familjen inom familjearbete. Jag vill ta reda på hur familjearbetarnas socialpedagogiska arbete kommer till uttryck med ett perspektiv på empowerment. Barnens delaktighet och stärkandet av föräldrarnas engagemang är ett centralt tema i undersökningen.

Frågorna jag vill ha svar på är;

Hur arbetar familjearbetarna för att främja barnens delaktighet?

På vilket sätt kan familjearbetarna stödja familjens engagemang i arbetet?

Hur kan man se empowerment som stöd i arbetet?

Familjearbetet i den här undersökningen handlar om arbete med klienter både från förebyggande och barnskyddsbetonat arbete.

### 1.1.1 Centrala begrepp

De centrala begreppen i undersökningen är familjearbete, delaktighet och empowerment. Dessa begrepp presenteras i korthet i den här delen och beskrivs utförligare senare i arbetet.

#### *Familjearbete*

Målet med familjearbetet är att föräldrarna får förståelse för barnets behov samt att dessa behov ska kännas viktiga för föräldrarna. Föräldrarnas och barnens relation är ofta i centrum inom arbetet. Arbetet genomförs genom handledning, rådgivning och samtal. Det kan även bestå av konkret hjälp i vardagen. (Myllärniemi 2007, s. 13)

#### *Delaktighet*

Begreppet delaktighet kan förstås på olika sätt. Det kan betyda att man aktivt deltar och medverkar i något. Man kan även se det som känslan av att vara till nytta, att ha inflytande och möjlighet att påverka något. (Kjellström, 2012 s. 31)

## *Empowerment*

Eriksson & Markström (2000, s. 145) beskriver empowerment inom socialt arbete som ett lösningsfokuserat arbete där man strävar efter att människan ska kunna lämna sitt förflutna bakom sig för att kunna ta makten över sin livssituation.

## **1.2 Bakgrund**

För att få en grund till undersökningens sammanhang kommer det här kapitlet att fokusera på vad familjearbete innebär, samt de delar av barnskyddslagen som är relevanta för barns och föräldrars delaktighet.

### **1.2.1 Familjearbete**

Familjearbete kan behövas om det finns behov av stöd i fostringsfrågor eller om man behöver stöd i vardagen gällande barnets välbefinnande. Man kan även få stöd i att utätta olika hushållssysslor. (lastensuojelun keskusliitto, 2012)

Enligt barnskyddslagen (417/2007) § 36 skall kommunerna vid behov bland annat ordna familjearbete som stödåtgärd inom barnskyddets öppenvård. Det är även möjligt att använda sig av familjearbete utan att vara klient inom barnskyddet (Reijonen & Sosiaaliportti, 2007). Familjearbetet är målinriktat, planerat och tidsbegränsat. Det rör sig ofta om rådgivning, intensivt stöd och rehabilitering. Åtgärderna genomförs i samarbete mellan familjen och den professionella (Myllärniemi 2007, s. 16-17).

Principerna är lika vare sig man är klient inom barnskyddet eller inte. Man arbetar tillsammans med familjen i familjens närmiljö. Arbetet innefattar rådgivning, handledning och stöd där man utgår ifrån familjens egna resurser. Trots att arbetet pågår tillsammans med familjen är det alltid viktigt att se situationen ur barnens synvinkel (Sosiaaliportti, 2007; Myllärniemi 2007, s. 18-19). Även om stödet ges till hela familjen, tas familjemedlemmarnas individualitet i beaktande. Genom ett målinriktat arbete där familjens resurser är i fokus stödjer man föräldrarna i deras fostraruppgift, vardagliga rutiner och strukturer. (Reijonen & Sosiaaliportti, 2007)



Järvinen et al. (2007, s. 35) delar in familjearbetet i förebyggande familjearbete, barnskyddsbetonat familjearbete och rehabiliterande familjearbete. Klienterna inom det förebyggande arbetet är ofta familjer med barn under skolåldern eller familjer som väntar barn. Familjearbetets mål är att stödja familjen i vardagen och att inspirera familjen till att hitta sina egna resurser. Tidigt stöd är av stor vikt för familjearbetet.

Det barnskyddsbetonade arbetet består ofta av intensivt stöd åt familjen. De familjer som använder sig av den här formen av stöd är klienter inom barnskyddet. Det finns en stor oro för barnets välmående i dessa familjer. Familjens olika svårigheter har ofta hoppat sig och blivit värre än hos de familjer som använder familjearbete i förebyggande syfte. Till det barnskyddsbetonade familjearbetet hör även rehabiliterande familjearbete som rör extra svåra situationer. Det kan exempelvis röra familjer där man omhändertagit barnet (Järvinen et al. 2007, s. 43-46).

Myllärniemi (2007, s. 42-44) skriver att ärenden som gäller vuxna endast bör behandlas av vuxna, exempelvis ekonomi och frågor som gäller olika former av vård. Även om barnen inte engageras i dessa frågor påverkas de av att föräldrarnas välmående blir bättre då dessa ärenden behandlas. Då man arbetar med barnen fokuserar man inte på samma process som när man arbetar med de vuxna i familjen. Arbetet med barnen är istället friare och har en annan inriktning där relationen till barnen är det centrala. Mycket tid ges därför till att lyssna på och förstå barnet. Genom att öka förståelsen för hur situationen ser ut ur barnets perspektiv kan arbetet med familjen också fortskrida mer optimalt.

### **1.2.2 Barnskyddslagens perspektiv på delaktighet**

Barnskyddslagen bygger på FN:s konvention om barns rättigheter där tre centrala begrepp uttrycks: *Protection*, barnet skall ges särskilt skydd. *Provision*, barnet skall få en rättvis andel av samhällets resurser. *Participation*, barnet skall få möjlighet till inflytande i frågor som rör barnet själv, samt möjlighet att framföra sin egen åsikt (Taskinen 2007, s.15). I artikel 12 i FN:s konvention om barns rättigheter står följande skrivet:

*”Konventionsstaterna skall tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet, varvid barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.”*

I samma artikel framgår även att barn skall få möjlighet att höras antingen direkt eller via en företrädare gällande sådana frågor som rör barnet själv. (Unicef, 2012)

Taskinen (2007, s. 16) skriver att man inom barnskyddet särskilt bör uppmärksamma barnets åsikter och önskemål, samt att de skall få vara delaktiga i planering av frågor som gäller dem själva. Barnet skall även få information om åtgärder som inverkar på barnet själv. Dock skall man alltid beakta barnets ålder och utvecklingsnivå när man engagerar barnet i dessa frågor.

Enligt barnskyddslagen (417/2007) 5§ och 20§ har alla barn rätt att utifrån sin ålder och utvecklingsnivå få information om det som rör en själv. Barnet har rätt och ska få möjlighet att framföra sina åsikter under utredningen samt när beslut fattas och då åtgärder genomförs skall barnets åsikter beaktas. Ett barn som fyllt 12 år ska få tillfälle att officiellt framföra sin åsikt om ett ärende som gäller barnet själv och därigenom ha möjlighet att påverka beslutet.

Man bör sträva efter att hjälpa barnet att förstå sin situation och få möjlighet till att bygga upp sin identitet. I arbetet är syftet att ge barnen kraft, hopp och uppmuntran. De ska få möjlighet att bearbeta sina tankar, känslor och åsikter genom olika metoder som är anpassade efter barnet. (Taskinen 2007, s. 17)

Barn har ofta mer åsikter än vad många vuxna tror. De kan dessutom uttrycka detta på olika sätt som inte alltid beaktas. Barns välbefinnande stärks då vuxna lyssnar på dem och tar hänsyn till deras åsikter. Därför behöver barn få möjlighet att uttrycka sig och påverka saker både i vardagen där hemma, men även på andra plan som gäller dem själva. (Social och hälsovårdsministeriet 2005, s.42)

Barnskyddslagen (417/2007) 29§ uttrycker även att en anställd inom barnskyddet skall träffa barnet tillräckligt ofta och att man vid dessa möten även strävar efter att samarbeta med barnets vårdnadshavare. Enligt 34§ gällande stödåtgärder inom öppenvården betonas även samarbetet med barn och föräldrar. Syftet med stödåtgärderna inom öppenvården är att stödja vårdnadshavarna i deras fostraruppgift och barnets positiva utveckling. Enligt Taskinen (2007, s. 42-43) är det viktigt att tjänsterna som erbjuds inom öp-

penvården skraddarsys så långt det går enligt familjens behov. Stödåtgärderna skall planeras och genomföras tillsammans med dem som är ansvariga för barnets fostran. Man prövar sig fram tillsammans med familjen för att hitta något som passar dem. Detta bidrar även till en känsla av att man engagerar sig i familjens situation och familjen känner att de verkligen får hjälp.

### **1.2.3 Klientens rättigheter**

I och med det här arbetets fokus på engagemang och delaktighet behöver klientens rättigheter belysas. Det här kapitlet utgår från lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000). Lagens syfte är att främja medverkan, förtroendefulla relationer och rätten till god service.

I 4§ fastläs det att klienten har rätt till en god kvalitet och ett gott bemötande då han eller hon använder sig av socialvårdens tjänster. Klientens människovärde får inte kränkas och dennes personliga övertygelse och integritet skall respekteras. Därutöver har klienten rätt till att få sina åsikter, önskemål och individuella behov beaktade.

Gällande att utarbeta en vård-, service-, rehabiliteringsplan, eller motsvarande bestäms det i 7§ att denna görs upp i samförstånd med klienten. I 8§ fastställs att klienten även har rätt till och skall ges möjlighet att delta och påverka både planering och genomförande av de åtgärder som påverkar klienten. När det gäller minderåriga, står det i 10§ att klientens åsikter och önskemål beaktas enligt ålder och utvecklingsnivå.

## **2 TIDIGARE FORSKNING**

Jag valde att söka efter artiklar som behandlar familjearbete och/eller barnskyddsarbete. Det var viktigt att artiklarna hade med socialt arbete att göra och jag ville även att de skulle fokusera på delaktighet och engagemang. Jag sökte även efter artiklar som utöver dessa ämnen rörde socialpedagogik. Detta resulterade inte i några resultat i vissa databaser, eller irrelevanta resultat i andra databaser. Artiklarna jag sökte efter fick inte vara äldre än från år 2000. Jag hittade ingenting när jag sökte på svenska artiklar och valde

därför att fokusera på engelska. Dessutom anser jag att ett internationellt perspektiv kan vara av både nytta och intresse.

Sökningarna gjordes i Academic Search Elite och SAGE Journals. I Academic Search Elite använde jag mig av ämnesorden "child welfare", "social work with children" eller "child support" och "participation" eller "engagement". Dessa sökord resulterade i 15 artiklar där sammandraget lästes igenom. En del av artiklarna sållades bort då de inte var relevanta eftersom de varken handlade om familjearbete eller barnskydd. Jag försökte även kombinera dessa sökord med empowerment istället för participation och engagement. Jag fick då 19 resultat men bara en artikel var intressant för mitt arbete.

I SAGE sökte jag med orden "child welfare work" eller "social work" och "participation" eller "engagement" och "children and families". Jag fick 5411 resultat och då jag omöjligt skulle ha tid att gå igenom alla dessa valde jag att söka på artiklar från 2006 och framåt vilket ändå resulterade i över 3000 resultat. När jag valde att söka på samtliga ord fast som nyckelord fick jag istället 2 resultat där båda var irrelevanta. Till sist valde jag att söka efter artiklar där titeln innehöll antingen "engagement" eller "participation" och "child". Genom dessa sökord fick jag fram 16 artiklar, där abstrakten lästes igenom för att få en bild av hur relevanta artiklarna var.

Från SAGE Journals valde jag ut en artikel som jag ansåg passande för mitt ämne och från Academic Search Elite valde jag ut två stycken. Utifrån en av dessa artiklar hittade jag en fjärde artikel som var intressant. Dessa fyra artiklar presenteras kort i följande kapitel.

## **2.1 Presentation av tidigare forskning**

I artikeln *My life in care: Experiences of non participation in decision-making processes* av Leeson (2007) har man genom att intervjua fyra unga pojkar om deras upplevelser av att vara placerade i vård utom hemmet. Genom forskningen fick man fram fyra huvudteman: känslan av hjälplöshet då man inte fått vara involverad i de beslut som gäller ens framtid samt hur detta har påverkat självkänslan och förmågan att våga fatta egna beslut och lita på sig själv. Ett annat tema gällde hur samarbetet kring barnen fungerade. Barnen upplevde att de inte var tillräckligt involverade i samarbetet med vuxna och profes-

sionella. De ansåg även att de hade dålig kontakt med de ansvariga socialarbetarna. Barnen upplevde att allt av formell karaktär pågick runt omkring dem samt att de förväntades gå med på de beslut som fattades. Ett tredje tema gällde de vuxnas varaktighet på enheten, där det skulle vara viktigt att personalen inte byttes och att de arbetade utifrån barnet. Barnen upplevde det svårt att berätta om hur de ville ha det när de inte hade kunnat bygga en relation till de vuxna som funnits tillgängliga, i och med konstanta personalförändringar. Det sista temat handlade om hur barnen upplevde att personalen inom omsorgen inte hade lyssnat till dem och på grund av detta också missförstått dem.

Tregeagle & Mason (2008) gjorde en forskning vid namn *Service user experience of participation in child welfare case management* gällande hur barn och föräldrar i Australien upplevt delaktighet inom olika barnskyddsåtgärder. Man intervjuade 14 barn, 2 pappor och 16 mammor om hur de upplevt att personalen lyssnat på dem och involverat dem i beslut. Resultaten visade att de flesta ansåg sig vara engagerade och delaktiga. Det framkom att ett bra förhållande till personalen gjorde det lättare att uttrycka det man velat berätta. En del valde självmant att undvika att engagera sig i olika beslut. En del barn engagerade sig inte då de ansåg att de fick tillräckligt stöd av sina fosterföräldrar. I och med det ansågs möten med socialarbetare onödiga. En del unga upplevde att de inte varit tillräckligt delaktiga då föräldrarna hade den huvudsakliga kontakten till socialarbetarna. Ofta besökte de familjen när barnen inte var hemma. Även om barnen träffade socialarbetarna så upplevde de att socialarbetarna inte pratade tillräckligt med dem. Detta medförde att de inte kände sig delaktiga i beslut eller i familjens framtid.

I artikeln *Service user participation in diverse child protection contexts: principles for practice* av Healy & Darlington (2009) har man intervjuat 28 professionella från olika områden inom barnskyddet, både från förebyggande och ingripande åtgärder. De kom fram till tre huvudprinciper för professionella att möjliggöra delaktighet; Respekt (respect), lämplighet (appropriateness) och öppenhet (transparency). Med respekt syftar man på hur man värderar familjens kunskap, erfarenheter och kapacitet att bidra till olika lösningar. Man syftar även på att uppmärksamma skillnader inom familjen och att ge alla möjlighet att uttrycka sina åsikter. Då det gäller barn ansåg man att respekt innebär att man försöker nå och lyssna på barnens åsikter och att man tar dem seriöst.

Gällande lämplighet menar man att det ska vara möjligt att vara delaktig och att de alternativ man presenterar för familjen ska vara nåbara och passande för deras behov. Många ifrågasatte även huruvida man bör involvera barn under 5 år i någon form av beslutsfattande inom barnskyddsåtgärder. I de fall som barn involveras bör man följa med situationen noga och välja metoder som passar deras ålder. Detta görs för att skapa ett engagemang hos barnet och för att få förståelse för barnens synvinkel. Inom det här temat talar man även om förhållandet till familjen och hur det är viktigt för engagemanget. Man ansåg att tid var en av de viktigaste resurserna man har då det krävs mycket tid för att bygga ett bra och tillitsfullt förhållande. (Healy & Darlington, 2009)

Det tredje temat, öppenhet, syftar på hur personalen inom barnskyddet är öppna med meningen och processen bakom de olika åtgärderna som familjen är involverad i. Man syftar även på att vara öppen gällande hur mycket föräldrar och barn faktiskt kan vara med och bestämma, så att man inte skapar orealistiska förhoppningar. (Healy & Darlington, 2009)

Arikeln *'we had to be there to make sure it was what we wanted' enabling children's participation in family decision-making through the family group conference* (Holland & O'neill, 2006) beskriver en forskning gjord i Wales gällande familjerådslag. Studien genomfördes genom att man intervjuade 25 barn och unga gällande deras roll i familjerådslaget. Man kom fram till olika risker och fördelar gällande de ungas delaktighet. Endast tre av barnen hade i huvudsak uttryckt sig negativt gällande familjerådslagen. En negativ aspekt var att alla professionella inte beaktar barnet tillräckligt inom familjerådslaget. Ett barn berättade att han hade blivit tillsagd att han skulle vara den med mest makt under mötet. I själva verket fick han ingen möjlighet att berätta allt han hade velat säga. En annan risk är att barnen kan bli utsatta för de konflikter som finns mellan de vuxna deltagarna. Den tredje risken gällde de barn som redan tidigare hade erfarenhet av att inte bli hörda och som ofta blivit kritiserade. Deras negativa känslor kan förstärkas efter ett misslyckat familjerådslag, då även det mötet blivit en negativ erfarenhet. Studien visade dock att de flesta unga hade känt att de vuxna verkligen hade lyssnat på dem, men bara ett fåtal menade att de verkligen kunnat vara med och påverka. Många av de unga uttryckte att de känt sig överraskade över hur bra mötet hade gått och att de övriga närvarande hade varit trevliga och uppmuntrande. Andra fördelar var även att

man får en möjlighet att säga vad man tycker och tänker. Man får en positiv och uppmuntrande känsla när andra lyssnar och många möten bidrar till att familjerna känner sig enade. Forskarna konstaterar att trots att några barn hade upplevt en del av de risker man identifierat, så hade fördelarna av att vara närvarande vid träffarna varit av större nytta än skada.

### **3 TEORETISK REFERENSRAM**

Centralt i socialpedagogiskt arbete är att man utgår från att människor befinner sig i olika sociala gemenskaper. Det räcker inte alltid att fokusera på individen ensam, istället fokuserar man på individen i samspel med andra. Den pedagogiska delen av arbetet innebär att man vet vad man arbetar med, man förstår hur man arbetar och det finns ett mål - man frågar sig varför man arbetar på ett visst sätt. (Eriksson & Markström 2000, s. 149-150)

Med detta som utgångspunkt kommer min teoretiska referensram att fokusera på empowerment och delaktighet.

#### **3.1 Empowerment**

Ett mål inom socialpedagogiskt arbete är att frigöra mänskliga resurser hos individen. Arbetet går även ut på att ge människor kunskap och färdigheter, med vilka de har möjlighet att utveckla sina sociala resurser (Eriksson & Markström 2000, s. 186-187). Empowerment, från engelskans power, kan betyda att man skaffar sig makt, kraft och styrka. Genom att hitta dessa krafter hos sig själv kan man komma ur den, ofta oönskade, situationen man befinner sig i och få mer inflytande över sitt liv (Askheim 2007, s. 18). Empowerment innebär att man hittar resurser till att nå sina målsättningar och syftar även på processen där man individuellt, eller i samarbete med andra, hjälper sig själv och gruppen att öka sin livskvalitet (Adams 2008, s. 17).

Begreppet empowerment baseras på tron om att människans existens bygger på samarbete och ömsesidig utveckling. Empowerment syftar på förändring och utveckling i samarbete med andra. Tanken är att man tillsammans kan få mer makt, kompetens och

självkontroll. Inom empowerment ses människan som ett subjekt som själv styr över sitt liv. (Hæggman & Sjöblom 2000, s. 74)

För att kunna stärka sig själv på detta sätt krävs det att man får en djupare förståelse för sig själv, sina känslor och ens position i olika sammanhang. Man behöver även vara motiverad att arbeta för en förändring både individuellt men även i samarbete med andra (Adams 2008, s. 17; Hæggman & Sjöblom 2000, s. 74). Många gånger är dock andra mer intresserade av att förändra situationen än klienten själv. Befinner man sig i en besvärlig situation kan det vara svårt att tro på att en förändring är möjlig. Ibland inser man inte heller att en förändring är nödvändig (Tjersland et al. 2011, s. 240).

Betonade utgångspunkter inom empowerment är värderingar, människosyn och förhållningssätt. Man fokuserar på människans lika värde och rättigheter och menar att alla människor är kompetenta om de har rätt förutsättningar. Människor uppmuntras till att vara aktörer, att kunna ta ansvar och att göra saker på egen hand. Det är viktigt att klienterna får känna att de själva har möjlighet att påverka. För att, som professionell, stärka detta fokuserar man på de styrkor och resurser som individen redan har. Man bör därför även beakta den enskildes bakgrund och egna erfarenheter och se dessa som en tillgång (Tengqvist 2007, s. 81-84). Styrkorna hos individen behöver nödvändigtvis inte endast finnas inom denne själv. Ens familj eller sociala nätverk kan också vara en resurs för individen (Eriksson & Markström 2000, s. 149).

Grundläggande principer för att arbeta utifrån ett empowermentorienterat arbetssätt är att man tillsammans med klienten gör denne medveten om sin egen situation. Man bör även diskutera vad man kan göra för att åstadkomma en förändring. Som professionell finns man till som resurs där man hjälper klienten att fundera kring olika möjligheter och konsekvenser av dessa alternativ. (Askheim 2007, s. 29)

Man kan förstå processen inom empowerment som en uppåtgående spiral. Genom att vara med och bestämma om saker gällande sitt eget liv lär man sig att lita på sin egen kompetens när man upplever att man når ett visst mål. Det här leder till att ens självförtroende stärks och tron på ens egna krafter ökar. En del av processen är att man synliggör sina



egna resurser och bemästrar dem. Till detta krävs både motivation och en målsättning. (Haeggman & Sjöblom 2000, s. 76)

De människor som är mest utsatta är också de som har det svårast att engagera sig i en empowermentprocess. Det krävs att man uppfattar att man innehar någon form av personlig kompetens. På grund av detta är det ofta nödvändigt att uppmuntra dessa människor och tillsammans sikta mot ett gemensamt mål (Haeggman & Sjöblom 2000, s. 76-77)

Follesø (2007) skriver att man inom arbete med familjer ofta tolkar empowerment som att man utreder problem, åtgärder och möjliga åtgärder i samarbete med familjen. Man söker efter familjens och barnens egna resurser och utifrån dessa får familjen verktyg att fatta de beslut som är bäst för dem själva (Follesø, 2007 s. 139-141). I förändringsprocessen behöver man lita på klientens egen förmåga att tänka ut möjliga åtgärder. Man sköter inte heller sådana saker som familjen själv klarar av att göra. Regelbundet gås det igenom hur processen fortskrider. I samarbetet är det viktigt att man som professionell inte sätter sig över familjen och tar en roll som expert (Järvinen et al. 2007, s. 20-21).

Från klientens perspektiv kan man antingen bli stärkt i processen när man arbetar tillsammans, särskilt i situationer där det fattas beslut. Å andra sidan, menar Adams (2007, s. 39) att man likaväl kan bli fråntagen sin känsla av egenmakt i dessa situationer. Det här gör relationen mellan klient och professionell mer komplicerad. Detta beror på förhållandet och maktskillnaden som finns mellan klient och professionell. Desto större maktskillnaderna är, desto större är även spänningen mellan de båda. Vidare skriver Adams att det därför är viktigt att man bygger sitt arbete utifrån klienternas förmågor och genom dessa stärker deras delaktighet i arbetet.

Vid arbete där syftet är förändring är det viktigt att man respekterar individens uppfattningar, kunskap och erfarenheter. Det är personen själv som måste vara aktiv och genomföra förändringen. Om inte individens vilja är i centrum så misslyckas arbetet ofta (Moula 2009, s. 49). Den professionelle kan finnas till som vägledare och även ställa krav; i slutändan är det dock klienten som aktivt behöver medverka i de beslut som fattas (Tjersland et al. 2011, s. 31).

### 3.1.1 Empowerment och bemötande

Eriksson och Markström (2000, s. 161-162) menar att det är kvalitén av relationen mellan professionell och klient som är central för att nå resultat och inte valet av metod. Författarna refererar till Bayles modeller över relationen mellan den professionelle och en klient och vilka egenskaper som krävs av en professionell för att verka trovärdig. Den professionelle behöver vara ärlig och öppen, kompetent, lojal och rättvis.

Många familjer i behov av stöd har dåligt självförtroende och upplever det svårt att lita på professionella. Relationen mellan klient och professionell behöver därför utvecklas till en tillitsfull sådan (Lewis-Brooke & Bradley 2011, s. 69). Föräldrar kan ofta känna sig förvirrade, arga och missförstådda. För att skapa en så stark relation som möjligt krävs det att den professionella är ärlig, empatisk, omsorgsfull och lyssnar på klienten. Om man som professionell bemöter klienten på motsatt sätt, där man dömer denne, är det stor risk att klienten varken samarbetar eller är ärlig om sina svårigheter (Lefevre 2011, s. 83)

Den språkliga tonen i ett empowermentorienterat arbetssätt är viktig. Den bör vara sammanbindande istället för separerande. Man uppmuntrar, bekräftar och visar medkännande i det man säger. Detta skapar trygghet och en känsla av att man blir sedd och hörd. Separerande språk fungerar tvärtom, det är kränkande och skapar maktskillnader. Karaktären i det separerande språket är predikande, hotfull och ofta skuldbeläggande (Starrin 2007, s. 71-72).

Det är viktigt att klienten får stöd i att föra arbetet framåt. Ofta kan det vara svårt för klienten att komma framåt i processen, göra val och sätta upp mål. Som professionell finns man endast till i en handledande roll. En del i klientens förändringsprocess är att göra val och våga ta ansvar för sig själv (Moula 2009, s. 52). Man kan stödja klienten i arbetet genom att uppmärksamma de framsteg som görs och lyfta fram de resurser som klienten själv inte ser (Tjersland et al. 2011, s. 31). När man börjar arbetet har man som professionell inga färdiga lösningar på situationen eller förklaringar till problem. Lösningar utvecklas i processen och i ett samarbete mellan klienten och den professionelle (Eriksson & Markström 2000, s. 144-145).

Klienten är expert på sin egen situation och individens egna upplevelser och berättelser måste vara centrala i arbetet. Den professionelle behöver sätta sina egna kunskaper och erfarenheter åt sidan och inte tolka klientens situation för snabbt. Att aktivt lyssna på vad klienten har att berätta är viktigt för både arbetet och klienten (Moula 2009, s. 51). För att stärka en människas självkänsla är det viktigt med respekt, samt att man blir sedd, hörd och tagen på allvar (Starrin 2007, s. 72).

När man möter klienter kan det innebära att man ställs inför situationer där det kan vara utmanande att hålla relationen på en jämlik nivå. I en del situationer kan man anse att klienten behöver informeras om någonting. Istället för att klienten känner sig tillrättavissad kan en dialog kring ämnet fungera på ett sätt som stärker klienten. Konfrontationer kan även behövas i en del fall. För att undvika ett auktoritärt beteende och istället stärka klienten, bör man informera klienten om de gällande ramarna. Genom att föra en dialog kring ämnet ger man klienten en chans att uttrycka sina åsikter om det man presenterat. (Adams 1996, s. 56-58)

### **3.1.2 Arbetssätt**

Det finns många modeller man kan använda för att arbeta ur ett empowermentperspektiv. Likheterna mellan dem är många, då de alla bygger på de grundläggande värderingarna inom empowerment. Det centrala är att den aktuella situationen klienten befinner sig i lyfts fram. Man går igenom individens resurser och saker som man ser som utmaningar. Tillsammans funderar man kring vad man vill uppnå och sätter därefter ut mål för arbetet. Syftet är att åstadkomma en förändring utefter det som klienten anser sig behöva förändra. (Moula 2009, s. 45-47)

Moula (2009, s. 44-45) frågar sig vad vitsen av att använda sig av en viss modell kring empowerment är. En allt för detaljerad modell ger inte användaren något utrymme för flexibilitet då varje klient är unik och befinner sig i olika situationer. Att arbeta utan en modell gör dock att användaren kan känna sig otrygg i situationer där denne inte vet vad som borde göras; därför förespråkar författaren en flexibel modell där det finns utrymme till att själv göra val men som trots det bidrar med en trygg ram för användaren.

Eriksson & Markström (2000) skriver att man bör fokusera på situationen som finns i nuläget och att det inte går att undvika en förändring av något slag (Eriksson & Markström 2000, s. 145). Till en början kan arbetet innebära att man behöver diskutera och väcka hopp om att en förändring är både möjlig och önskvärd (Tjersland et al. 2011, s. 240). Klienten och den professionella kan tillsammans fastställa den nuvarande situationen både allmänt och konkret. Man bör även avgränsa vad som är problem och svårigheter i situationen, samt fundera över vad som är mest akut. Det kan vara svårt för klienten att definiera det problematiska i sin situation. Genom att utgå från klientens önskade situation kan man försöka identifiera dessa. (Moula 2009, s. 51)

För att nå den önskade situationen krävs det att man aktivt handlar och genomför åtgärder. Tillsammans funderar klienten och den professionelle på fördelar, nackdelar och konsekvenser av varje möjligt alternativ. Utifrån det som klienten väljer kan man formulera ett mål som man vill uppnå. (Moula 2009, s. 52)

### **3.2 Delaktighet**

Molin (2004, s. 78) beskriver interna och externa förutsättningar för delaktighet. En intern förutsättning är att man har viljan att vara deltagande. Externa förutsättningar innebär att de sociala miljöer man vistas i möjliggör delaktighet, men även att det finns regler och normer som stödjer ett deltagande. Det behöver alltså finnas tillfälle för klienten att vara delaktig.

Delaktighet behöver möjliggöras inom det arbete som sker med klienter. Det är mötena mellan den professionella och klienten som möjliggör delaktighet. I dessa möten krävs ett engagemang från både den professionelle och klienten (Bülow et al. 2012, s. 8-9). Det är den professionelles uppgift att engagera klienten i ett samarbete. Genom ett gott bemötande är chansen att samarbetet lyckas större (Lefevre 2011, s. 83).

Samarbetet mellan den professionelle och klienten, samt dennes delaktighet och engagemang är en del av grunden inom socialpedagogiskt arbete. (Eriksson & Markström 2000, s. 159) Molin (2004) beskriver delaktighet som ett samspel mellan individen och

omgivningen (Molin 2004, s. 78). Madsen (2006) menar att deltagande är en förutsättning för lärande och utveckling (Madsen 2006, s. 178-179). I arbetet man gör med klienter strävar man efter att de blir medvetna om sin situation och att de själva är aktiva i familjearbetet. Det är viktigt att man utgår från de klienter man arbetar med och att allt arbete sker på deras villkor (Eriksson & Markström 2000, s. 186). Genom att arbeta tillsammans med klienten och utgå från dennes behov kan man utveckla möjliga lösningar på de svårigheter som finns (Eriksson & Markström 2000, s. 144).

Molin (2004) menar att man kan se sju olika sidor av vad delaktighet innebär: Aktivitet, engagemang, formell och informell tillhörighet, autonomi, makt och interaktion. *Aktiviteten* innebär genomförandet av en handling och *engagemanget* står för hur aktiviteten utförs. Man kan uppleva sig som känslomässigt engagerad och alltså inte aktivt delta i en handling. Trots detta upplever man sig ändå som delaktig. (Molin 2004, s. 68-69)

Den *formella tillhörigheten* innebär att man formellt tillhör någonting, exempelvis en skola, oftast genom ett beslut där tillhörigheten gäller under en bestämd tid. Det säger dock ingenting om ens subjektiva upplevelse av tillhörighet och acceptans. Den *informella tillhörigheten* innefattar just dessa aspekter och ses i samspelet mellan den professionella och klienten där man som deltagare känner sig accepterad och att andra är intresserade av ens åsikter. (Molin 2004, s. 70-71; Bülow 2012, s. 100)

*Autonomi* syftar på att det även krävs en vilja till ett engagemang. Individens har rätt att själv bestämma över sin delaktighet, vilket också betyder att man kan välja att inte delta alls (Molin 2004, s. 71-72). *Maktaspekten* innebär dels möjligheten att få sin vilja igenom men också utövandet av makt. I och med att delaktighet kan uppfattas både aktivt och passivt har Molin även lagt till en sista form av delaktighet, nämligen *interaktion*. Det innebär att det råder ömsesidighet samt att man både ger och tar i relationen (Molin 2004, s. 73-75). Interaktionen är en förutsättning för att kunna uppnå så hög grad av delaktighet som möjligt, istället för att en bara skapa förutsättningar och möjligheter för delaktighet (Bülow 2012, s.101).

Trots att alla möjligheter finns för en människa att vara delaktig är kanske en av de viktigaste aspekterna för delaktighet att det finns en vilja hos individen, det som Molin

(2004) refererar till som Autonomi. För att vara delaktig och utföra en handling krävs alltså både inre och yttre förutsättningar, men om inte viljan finns att vara delaktig, kommer man inte heller att vara det. På samma sätt behöver det finnas möjlighet och tillfälle att vara delaktig, det räcker alltså inte att bara ha viljan att vara delaktig. (Nordenfelt 2004, s. 52-53)

### **3.2.1 Barns delaktighet**

Barnen är ofta de som är mest exkluderade i möten mellan familj och professionella. För att skapa förutsättningar för barnens delaktighet behöver den professionelle också inkludera barnen i dialogen, exempelvis genom att dela ögonkontakt med dem. Även det som barn uttrycker behöver bemötas för att undvika att föräldrarnas röst är den mest dominanta. Nivån på samtalet bör även vara anpassad på ett sätt som barnet kan förstå (Lefevre 2011, s. 84). Hur mycket man delar med barnet bör dock bedömas utifrån situationen, barnets utvecklingsnivå samt dess emotionella och psykologiska tillstånd (Lefevre 2011, s. 79).

Shier (2001) har utvecklat en modell gällande barns delaktighet med tanke på artikel 12 i FN:s konvention om barns rättigheter. Den här modellen kan användas i allt arbete med barn inom olika organisationer och verksamheter. Den innefattar fem nivåer; (1) vuxna lyssnar på barn, (2) barn får stöd i att uttrycka sina åsikter, (3) barnets åsikt tas i beaktande, (4) barn är delaktiga i beslutsprocesser och (5) barnen delar makt och ansvar vid beslutsfattande. Målet är att nå upp till nivå tre som bör ses som obligatoriskt för att följa artikel 12 i FN:s konvention om barns rättigheter. I det här kapitlet presenteras Shiers (2001) modell.

I modellen har varje nivå tre steg där man frågar sig huruvida barnet får möjlighet till att nå upp till varje nivå och huruvida man stödjer och förverkligar barnets delaktighet. Stegen är (1) öppningar, (2) möjligheter och (3) skyldigheter. Öppningar betyder att den professionelle är redo att förverkliga varje nivå. Möjligheterna innebär att man arbetar på ett sådant sätt som gör varje nivå möjlig att nå. För att nå det tredje steget, skyldigheter, krävs det att organisationen har byggt upp sin verksamhet på ett sådant sätt att varje nivå lyckas nås.

### *1 Vuxna lyssnar på barn*

Då barnet själv tar initiativ till ett samtal och har något att berätta ska den ansvariga vuxna fästa uppmärksamheten vid barnet och lyssna på vad det har att säga. Det innebär alltså att det är upp till barnet huruvida dess åsikt kommer fram eller inte.

### *2 Barn får stöd i att uttrycka sina åsikter*

Det finns många orsaker till att barn inte tar initiativ till att berätta om sina åsikter trots att åsikterna finns. Med tanke på detta är det viktigt att det finns vuxna som stödjer och uppmuntrar barnen. Den här nivån kräver alltså att det finns en vuxen som hjälper barnet att uttrycka sig. Steg ett nås så fort den professionella är redo att engagera sig. Möjligheter däremot innebär att man har idéer och aktiviteter som man kan använda för att stödja barnets delaktighet .

### *3 Barnets åsikter tas i beaktande*

Till skillnad från de tidigare nivåerna, kräver denna nivå att man tar hänsyn till barns åsikter. De tidigare nivåerna ger endast en känsla av att vuxna bryr sig. Att ta hänsyn till barnets åsikter betyder inte att varje beslut gällande barnet överensstämmer med barnets åsikt eller att man gör precis det som barnet önskar. Däremot är barnets synpunkter och åsikter något som måste övervägas, tillsammans med många andra åsikter, vid beslutsfattande. När ett beslut tas som inte är i enighet med barnets önskan bör den professionella ge tid till att förklara orsakerna för barnet.

### *4 Barn är delaktiga i beslutsprocesser*

Inom den här nivån är barnet snarare en aktiv deltagare än en rådgivare. Under de tidigare nivåerna är barnet och dess åsikter ett stöd i beslutsprocessen och barnet har en rådgivande roll. Inom den här nivån ses barnet istället som en aktiv deltagare. Barnet är alltså även med vid de tillfällen som man fattar beslut. Att låta barn vara aktivt deltagande har många positiva följder, till exempel barnets känsla av tillhörighet samt stärkande av självkänslan.

### *5 Barnen delar makt och ansvar vid beslutsfattande*

Till skillnad från föregående nivå innebär den här nivån att barnen har lika mycket makt som de vuxna när beslut ska fattas. Man når steg ett genom att de vuxna är öppna till att dela sin makt. Andra steget nås genom att det finns en procedur som möjliggör detta för barnen och det sista steget nås när organisationens policy innebär att barnen ska dela makten och ansvaret med de vuxna vid beslutsfattande.

## **4 METOD**

Jag har samlat in empirisk data genom kvalitativa forskningsintervjuer. I det här kapitlet presenteras valet av metod och genomförandet.

### **4.1 Kvalitativ studie**

En kvalitativ metod för att samla in data beskrivs som öppen. Datainsamlingen sker oftast genom intervju eller observation och som forskare är målet att få fram åsikter och beskrivningar utan att försöka styra svaren och de data som samlas in. Man vill tydliggöra och skapa förståelse för något som är oklart. Även då man vill undersöka hur människor uppfattar en viss situation, och få en helhetsförståelse av ett fenomen, används en kvalitativ metod. (Jacobsen 2007, s. 48-49,56; Larsen 2009, s.23 )

Då målet med den här undersökningen är att få förståelse för hur personal inom familje-  
arbete upplever att barnens delaktighet främjas och hur man kan stödja familjens engagemang, passar en kvalitativ studie bäst att göra. Jag har strävat efter att få en grundlig och tydlig bild av deras upplevelser, något som är svårare att lyckas med genom kvantitativa studier. Larsen (2009, s. 27) menar att det är bättre att använda sig av en kvalitativ metod när man vill få en helhetsförståelse, i och med att man kan ställa följdfrågor och be om förklaringar. Vid frågeställningar som söker förståelse, liksom den här undersökningen, är det svårt att konstruera frågeformulär som ger en tillräckligt heltäckande bild.



#### 4.1.1 Den kvalitativa intervjun

Jag har använt intervjun som metod för att samla in information från informanterna. Den behöver ha ett tydligt syfte och ett mål att samla in information. Man strävar efter att få förståelse för hur världen ter sig utifrån respondenternas perspektiv. (Ely 1993, s. 66)

Den kvalitativa forskningsintervjun fokuserar på att få fram en beskrivning av det som intervjupersonen upplever; det rör ofta specifika situationer och handlingar, än allmänna åsikter. Det är intervjuarens uppgift att tolka meningen i det som sägs. Som intervjuare behöver man också ha ett öppet förhållningssätt och låta bli att styra intervjun mot ens egen uppfattning. (Kvale & Brinkmann 2009, s. 43-47)

När man genomför sin intervju bör man få så komplett data som möjligt, det bästa sättet för detta är att spela in intervjuerna. Jacobsen (2007, s 136-137) ger även rådet att anteckna medan man genomför intervjun. I och med att ens fokus är på respondenten under intervjun så kan det vara en god idé att gå igenom sina anteckningar direkt efter intervjun för att kontrollera att man förstår det man skrivit ner.

Den öppna intervjun lämpar sig bäst då man har ett fåtal respondenter, eftersom öppna intervjuer brukar ge en stor mängd data. Man vill få fram den enskildes åsikter och individuella synpunkter. Jag har gjort individuella intervjuer med tanke på att jag vill få fram vad den enskilde har att berätta. (Jacobsen 2007, s. 92-95)

Den öppna intervjun genomförs i regel som ett vanligt samtal, men intervjuguiden bidrar till att diskussionen blir strukturerad. Man kan exempelvis ha förberett olika teman som man vill behandla. Intervjun bör inte vara för strukturerad där det redan förekommer svarsalternativ på de frågor man ställer, men inte heller så öppen att man inte har en plan för samtalet. Därför använder man ofta en intervjuguide som tar upp de teman man tänker gå igenom. (Jacobsen 2007, s. 95-96)

### **4.1.2 Intervjuguide**

Jag använder mig av en intervjuguide som stöd för att strukturera intervjun (Bilaga 1). Beroende på hur strukturerad man vill att intervjun ska vara kan guiden också ta olika form. Frågorna kan formuleras in i detalj, men man kan också sätta upp olika teman som man tänker behandla under intervjuns gång. En intervjufråga borde vara dynamisk där den bidrar till ett bra klimat och en positiv interaktion, samtidigt bör frågorna också bidra tematiskt och relatera till forskningens syfte och frågeställning. Man bör undvika att ha ett för akademiskt språk i sina frågor och istället fokusera på ett vardagligt språkbruk som får samtalet att vara så naturligt som möjligt. (Kvale & Brinkmann 2009, s. 146-150)

Frågorna jag inkluderat i intervjuguiden relaterar till de olika forskningsfrågorna jag har. Dessa frågor är varken för direkta och ledande, då målet är öppna och mer beskrivande svar. Frågorna i intervjuguiden har varit ett stöd och alla behöver nödvändigtvis inte ha behandlats under intervju-sessionerna.

## **4.2 Genomförandet av intervjuerna samt val av informanter**

Jag har intervjuat fyra stycken familjearbetare från enheten som jag samarbetar med. Kriteriet för valet av informanterna har varit att de ska arbeta med familjearbete och känna sig inkörda i arbetsuppgifterna. Längden på deras arbetsförhållande anser jag alltså inte vara av betydelse, då jag vill få en förståelse för deras upplevelser av att arbeta med barn och familjer inom familjearbete. Utöver detta behövde informanterna kunna delta i intervjun på svenska. Målet med intervjuerna var att få ett så brett perspektiv som möjligt.

Intervjuerna har gjorts på informanternas egen arbetsplats, där miljön är bekant för dem. Anledningen till detta var att situationen skulle vara så bekväm och avslappnad som möjligt för informanterna.

### 4.3 Innehållsanalys

För att analysera resultatet har jag använt mig av innehållsanalys. Innehållsanalysens syfte är att finna och identifiera mönster, samband och gemensamma drag, samt skillnader i ens insamlade data (Larsen 2009, s. 101). När man gör sin analys börjar man alltid med de rådata som man har samlat in. Vid intervjuer använder man de transkriberade intervjuerna som sin grund. Texten man har måste struktureras och uppdelas i enskilda element. Därefter jämför man intervjuerna och letar efter vad de har gemensamt och vad som skiljer dem åt. (Jacobsen 2007, s. 134-135)

Vid en innehållsanalys tolkar man texten som upplysningar om olika förhållanden. Det finns bestämda faser när man använder sig av innehållsanalys. Det första man gör är att skapa en struktur i texten. Man börjar med att leta efter olika kategorier som beskriver de viktigaste teman som har kommit fram under intervjun. När man kategoriserar data samlar man olika yttranden från de olika intervjuerna i grupper. Dessa kategorier blir ett instrument som man använder för att beskriva hur olika data liknar eller skiljer sig från varandra. Kategoriseringen fungerar även som en förenkling av de data man har samlat in. Istället för att förhålla sig till hela texten senare i analysen, kan man istället relatera till olika kategorier när man jämför de olika intervjuerna. (Jacobsen 2007, s. 139-140)

Genom att fylla kategorierna med citat från intervjuerna belyser man vad respondenterna har haft att säga om respektive kategori. Till sist jämför man intervjuerna genom att börja med att gå igenom de olika kategorierna. Genom att analysera sina data kan man söka efter förklaringar till att intervjuerna skiljer sig åt eller på vilket sätt de har en gemensam uppfattning av ett fenomen (Jacobsen 2007, s. 142-144). De mönster och kategorier man hittat i sin data utvärderar man sedan och jämför med tidigare forskning och teorier (Larsen 2009, s. 102)

## 4.4 Trovärdighetsdiskussion

Jacobsen (2007, s. 156) påpekar att kvalitativa undersökningar, liksom kvantitativa, behöver genomgå en kritisk granskning. Man bör sträva efter att minimera problem som rör studiens trovärdighet och man bör ha ett kritiskt förhållningssätt gentemot de data man har samlat in.

Jacobsen (2007, s. 156-163) lyfter fram huruvida man har beskrivit ett fenomen korrekt eller inte. Författaren hänvisar till den interna validiteten, där man bör fråga sig ifall kategoriseringen är ordentlig samt ifall resultatet blivit annat om kategoriseringen sett annorlunda ut. Dessutom bör man ställa sig kritisk till huruvida informationen man fått kommer från ens informanter eller ifall de är andrahandskällor.

Larsen (2009, s. 80-81) beskriver att man även bör tänka på ifall de data man samlat in är relevanta för frågeställningen. Då man gör kvalitativa intervjuer kan man alltid ändra sina frågor under intervjuens gång, vilket gör att man får mer svar som är relevanta för frågeställningen.

Målet med den här undersökningen är att få förståelse för ett visst fenomen, desto fler man intervjuar, desto större trovärdighet kan man säga att undersökningen har (Jacobsen 2007, s. 162). Jacobsen (2007, s. 166) skriver även att målet med en kvalitativ undersökning är att söka förståelse och förklaring över företeelser, därför krävs det inte heller att resultatet ska stämma in på allmänheten.

Undersökningens tillförlitlighet kan ses utifrån processens precision. Informationen bör behandlas med noggrannhet och materialet behöver även hanteras på ett sådant sätt att olika intervjudata inte blandas ihop. Även informationen informanterna delar med sig av bör ses ur ett kritiskt perspektiv. Det finns en risk att intervjusituationen påverkar informanternas svar (Larsen 2009, s. 81). Jacobsen (2007, s. 162) menar dock att detta inte är ett problem, då informanterna delar med sig av den information som de just för tillfället anser vara den rätta.

Under forskningsprocessen har jag varit noggrann och speciellt vid transkriberingen av intervjuerna. Jag har haft som mål att materialet inte ska kunna feltolkas, och i en del oklara situationer bad jag informanterna förklara vad de menade. De transkriberade intervjuerna har även hanterats noggrant så att inga svar har blandats ihop.

Man bör även reflektera över huruvida metoden man använt sig av har påverkat resultatet. Såvida informanterna inte är medvetna om att de undersöks kommer de att påverkas på något sätt. Informanterna som deltar i intervjuerna kommer alltså att påverkas av min närvaro, samt platsen för intervjun. Jacobsen (2007, s. 169-171) menar att den bästa platsen att hålla intervjun på, är i en kontext som är naturlig för informanten. Med tanke på det här genomfördes intervjuerna på informanternas arbetsplats.

## **4.5 Etiska aspekter**

En forskning gör i princip alltid någon form av intrång i informantens privatliv. Man vill som forskare inte kränka någon när man söker svar på sina frågeställningar. De tre grundläggande etiska kraven; informerat samtycke, krav på skydd av privatlivet och krav på att bli korrekt återgiven, är därför viktiga att beakta. (Jacobsen 2007, s. 21)

Respondenterna ska själva kunna avgöra ifall de vill delta i undersökningen eller inte. I vissa fall, exempelvis med barn, behöver man lita på att någon annan kan fatta beslutet åt dem. Man skall dessutom kunna välja, utan press från andra, ifall man vill ställa upp som informant. Som forskare måste man även underrätta de tilltänkta informanterna om forskningens syfte samt dess fördelar, nackdelar och hur ens data kommer att användas. När man informerar om undersökningen behöver man beakta målgruppen och informera på ett sådant sätt, att man kan vara säker på att mottagaren har förstått informationen gällande forskningen. (Jacobsen 2007, s. 22-23)

Beroende på hur privat och känslig information man samlar in, desto mer måste man anstränga sig för att skydda respondentens privatliv. Man vill undvika att läsaren skall kunna identifiera en person utifrån de data man publicerar. Ju mer man specificerar informanten och dennes uttalande, desto lättare kan utomstående gissa sig till vem man

läser om. För att försvåra identifikationen bör man ibland välja att inte publicera ålder, kön samt, i vissa fall, även yrke. (Jacobsen 2007, s. 24-25)

I kvalitativa studier kan det vara svårt att garantera full anonymitet, då antalet informanter är få. Istället kan man garantera konfidentialitet. Detta innebär att det är praktiskt omöjligt att identifiera personerna i undersökningen. Man garanterar även att personuppgifter inte sprids. (Jacobsen 2007, s. 24-25)

När man forskar bör man också garantera att de data man presenterar är korrekta. Citat får inte presenteras ur sitt sammanhang om det betyder att uttalandet får en annan innebörd. För att helt och hållet fylla kravet på korrekt presentation av data innebär det att hela intervjun behöver publiceras för att vara i sitt rätta sammanhang. Då detta i regel inte är möjligt, bör man åtminstone sträva efter ett fullständigt återgivande. Citat och övriga resultat får inte heller förfalskas. (Jacobsen 2007 s. 26-27)

Under hela forskningsprocessen har dessa etiska riktlinjer noga övervägts. Det är främst vid analysen och bearbetningen av materialet som det har varit viktigt att beakta informanternas privatliv. I resultatredovisningen har jag ansett att det är viktigt att omsorgsfullt beakta informanterna, i synnerhet då jag presenterat citat ur intervjuerna.

Innan jag intervjuade informanterna, ansökte jag om forskningslov (Bilaga 2) av förmannen på arbetsplatsen. Då forskningslovet godkändes informerades informanterna om undersökningens syfte genom ett informationsbrev (Bilaga 3) och vid intervjutillfället signerades ett formulär kring informerat samtycke (Bilaga 4), där de gav sitt samtycke till intervjun. Jag har garanterat informanterna konfidentialitet och det inspelade och transkriberade materialet kommer att förstöras då examensarbetet har blivit godkänt.

## 5 RESULTATREDOVISNING

I det här kapitlet presenteras mitt resultat av de fyra intervjuer jag genomfört. För att kunna skilja informanterna åt har jag namngett dem: Andrea, Bea, Cecilia och Dani. Detta är inte informanternas riktiga namn.

### 5.1 Tankar kring engagemang

I följande avsnitt tar jag upp det som lyftes fram av informanterna gällande föräldrarnas engagemang och familjearbetarnas egen uppgift i att stödja detta.

#### 5.1.1 Vikten av en god relation till familjen

Under intervjuerna betonade de flesta informanterna relationens betydelse för att arbetet ska fungera. En god kontakt med familjen är viktig för att få reda på det som man behöver för att kunna hjälpa familjen. Genom en god kontakt stärks även familjens tillit till familjearbetaren. Majoriteten av informanterna menade att relationen och kontakten till föräldrarna är A & O inom familjearbete.

Bea: Det är ju A & O, att få ett jobb gjort... att hurdan kontakt man får med familjen... Det är egentligen så... utan att man får en kontakt eller... allra bäst att man får den där tilliten att man får den där... ömsesidiga förståelsen, så det där... jag tror att det är det som är den där saken... i det här jobbet, för att... få jobbet gjort...

Tillit och förtroende var begrepp som alla nämnde för familjearbetets betydelse och för att föräldrarnas engagemang i arbetet upprätthålls. En informant tog upp betydelsen av tillit och förtroende för att möjliggöra familjearbetets start. Många gånger, särskilt inom barnskyddsbetonat familjearbete, nämnde informanterna att engagemanget kan vara ganska lågt, speciellt innan familjen känner tillit till familjearbetaren. I dessa situationer menades det att engagemanget stärks när föräldrarna märker att familjearbetarna faktiskt vill hjälpa. Även tilliten till familjearbetaren sågs som viktig för att kunna föra arbetet framåt.

Andrea: För att få ett förtroende, att de litar på en, att man verkligen sätter sig i blöt för dem, så... så börjar det oftast nog gå bra... att det är liksom jätteviktigt det där nog, att de får ett förtroende.

Två av informanterna tog även upp tilliten som en viktig del då man, för att föra arbetet framåt, behöver begära något av och ställa villkor på familjerna.

Andrea: Märker de att du verkligen är intresserad av det du gör och verkligen sätter dig in i det så... så har du liksom råd att ställa lite krav... det är just fast i det där förtroendet och förhållandet, och då kan de liksom... då tror de på det som man säger, och då kan man ställa de där kraven lättare...

Bea: ... då måste vi vara redan så bekanta med varandra, att de litar 100 fullt på mig... att när jag lite sparkar i baken... så får jag göra det. Att jag kan inte göra det före jag vet att den där människan litar på mig till 100 procent... och då kan jag ju ge lilla den där sparken redan, att nä, nä, stopp, stopp... nu släpper jag inte dig att ge upp... liksom så här.

Ett annat perspektiv på tillit och förtroende lyftes fram av majoriteten av informanterna. Gällande de fall då familjearbetaren anser att familjens situation behöver diskuteras med någon annan, eller då familjearbetaren anser att en barnskyddsanmälan behöver göras, görs detta i samråd med familjen. En informant lyfte fram att eftersom relationen bygger på respekt, så är det viktigt att man är ärlig och berättar om sin oro innan man gör en barnskyddsanmälan. Informanten menade även att detta var det enda vettiga sättet för att komma någon vart i familjearbetet.

Dani: Om det är något riktigt, liksom allvarligt, så jo. Då säger jag nog att jag måste tala med om det här med socialarbetaren. Och likaså om man hamnar och göra en ny barnskyddsanmälan på barn som man träffar eller familjen. Så då måste man ju också säga liksom att... eller göra då anmälan tillsammans. Men åtminstone säga att nu är det liksom det här som du berättar eller det som jag har sett så oroväckande att jag måste göra en ny anmälan. Och då vet de om det.

Som en informant påpekar i citatet nedan, är det viktigt för arbetet att familjen är införstådd i allt som händer kring deras situation:

Cecilia: Ingenting görs utan att familjen skulle veta om det...

Alla informanter belyste vikten av ens personliga egenskaper för att kunna skapa och bibehålla en god relation. Informanterna menade att familjearbetaren behöver vara lyhörd, öppen, lätt att prata med, närvarande, äkta, uppriktig och mänsklig. Man poängterade även att det är viktigt att komma in på samma nivå som sina klienter fastän man håller sig professionell.

Dani: Jag ser det som väldigt viktigt att man genast från början försöker skapa den där goda relationen... och också ger av sig själv för att man kräver att klienten ska ge mycket åt en. Så jag tycker också att jag kan ge lite av mig själv... åt klienten... För att åstadkomma den där goda relationen.



Ens egenskaper och hur man förhåller sig till familjen i relation till sin professionalitet ansågs även som mycket viktig. Trots att familjearbetarna strävar efter en god relation till familjen är det viktigt att kunna hålla sig professionell och inte bli vän med klienterna. Alla informanter betonade att det är väldigt viktigt att inte inta en roll som översittare där man förklarar för familjen hur saker och ting skall skötas. Några påpekade även att det är viktigt att kunna sätta sig själv åt sidan.

Dani: Du är där som en människa och du kommer inte dit för att liksom säga att hur nån ska sköta sitt liv.

Bea: Att inte komma för mycket jag. Här kommer jag, nu. Som liksom, tadaa. Utan mera det här liksom att man kommer sådär... kommer dit in, ödmjukt... på något sätt får in det där att, på vilket sätt är den här familjen nu färdig att ta emot... vad den är färdig att ta emot...

Andrea: Det får inte bli såhär att de genast stöter ifrån en... att vad blandar du dig i... det kan inte vara på det sättet. Utan du måste komma sådär snyggt in liksom... och högakta andra människors revir på det sättet... och det är jätteviktigt den där högaktningen... att du är inte och bestämmer i en annans hushåll.

Cecilia: ... mer än att man står där och håller nån moralpredikan... att nu gör du såhär och såhär och såhär... och man måste ha jättelånga nerver.

En annan egenskap som lyftes fram var ens förmåga att ge familjearbetet tid. En förändringsprocess kan ta lång tid och under processens gång tas det steg både framåt och bakåt. Det kom fram att alla delar av processen kan ta lång tid, från att få reda på tillräckligt om familjen, till att väcka ett engagemang och intresse samt därutöver själva arbetet mot en förändring.

Andrea: Några steg framåt och några bakåt. Och det är också där som man måste ha det där tålmodet till att så småningom få det... det är inte bara såhär att någon säger och så är alla lyckliga. Det går inte till så, utan... det är alltid liksom, så småningom...

### **5.1.2 Familjearbetarens stöd i processen**

Processen i det här kapitlet syftar på den förändring som familjen går igenom, från arbetets början till dess slut. Centralt är det stöd som familjearbetarna bidrar med för att familjen skall kunna gå igenom denna förändring. Under intervjuerna kom det fram mycket som fokuserade på att familjearbetarna och familjen arbetar tillsammans. Familjearbetaren finns med som ett stöd vid funderingar kring vad som behöver ändras och vad målet med arbetet är.

Cecilia: Där planerar man ju redan lite om hur länge det här familjearbetet kommer att hålla på... vad har vi för mål, vad vill vi liksom sträva till med att jag går där hemma. Att, vad är det du liksom vill ha förändring med, i din... vardag...

Många betonade vikten av att familjen själv gör jobbet då det annars inte skulle vara till någon nytta. En informant beskrev att det är föräldern som behöver gå igenom en process, men att man som familjearbetare finns till bredvid för att stödja och ge råd. En annan informant tog upp att det är viktigt att man inte gör jobbet åt dem, utan tillsammans med familjen.

Andrea: Det är ju ingen nytta med ett sånt jobb att man gör för dem... utan man måste få med dem, och det brukar gå ganska bra sen men just det här, att du går försiktigt till väga först... du kommer ju inte in och kommenderar med ett och annat att så och så ska du sköta dig...

Alla informanter berättade att man arbetar mot ett mål. Under familjearbetets gång kan man stanna upp och fundera om man närmar sig målet. Man kan ha nytta av att fundera på en ny målsättning om arbetet inte fortskrider. För att hålla föräldrarnas engagemang uppe beskrev informanterna att de också arbetar med delmål.

Cecilia: det finns ju såna här familjer, då måste man bara spjälka upp det där vår målsättning i små, små, små delmål och... ta liksom... gå jätte... jätte, jätte långsamt framåt... och märka sen att, kanske det har gått lite, lite framåt...

För att få till en förändring i familjens tillvaro kan familjearbetarna behöva ge konkreta tips och råd, visa saker rent praktiskt och öva tillsammans på detta. Några av informanterna tog upp trots och gränssättning som exempel där man konkret kan visa hur man som förälder kan göra. Även då man som förälder känner att man inte vet hur man ska vara med sitt barn kan familjearbetaren finnas till som stöd.

Bea: Eller så har man alltid haft dåligt självförtroende med allt, och... inte riktigt... vågat kanske älska... man älskar det där barnet, men man vågar kanske inte... om man har såna problem. Att man inte riktigt vågar släppa nära... man vet inte hur man ska prata med barnet... man vet inte hur man liksom ska... ibland får vi riktigt sitta och... öva tillsammans... ”hej, att man kan säga åt sitt barn att, jag blir arg, därför att jag är orolig. Och jag är orolig därför att jag älskar dig så mycket...” och det är just vad det där barnet behöver höra...

Några av informanterna menade att det är först när någon utomstående observerar situationen och tipsar om hur saker kan göras annorlunda, som föräldrarna ofta inser att de helt enkelt inte tänkt på att de kunnat handla på ett annat sätt.

Cecilia: Du är ju liksom inne i det där svarta hålet, så att säga... förrän nån utifrån kommer och säger att hej, nu provar vi på det här sättet, riktigt såna där konkreta vardagsgrejer... liksom mera, som man liksom... sen börjar de ju lite vakna till att, det där är nog sant att det har jag inte ens tänkt på...

För att stödja relationen mellan föräldrar och barn, ger familjearbetarna även konkreta tips och idéer på vad man kan göra tillsammans.

Bea: Sen kan man komma jo till de helt konkreta. Att, ”du skulle fast kunna testa på att fara på en ishockeymatch, eller... ni kan gå ut i pulkabacken med ungarna, eller något sånt där”. Och då kan det vara kiva, att man liksom märker att visst går det. Och det är jättebra. Så att det där, det är de där roliga sakerna som händer...

### 5.1.3 Uppmuntra, stödja och motivera

Under intervjuerna diskuterades mycket som familjearbetarna kan göra för att uppmuntra, stödja och motivera föräldrarna. Den här delen av resultatredovisningen är uppdelad i fyra olika grupper: Positiv feedback & uppmuntran, Se till det resultat som nåtts, Ställa krav och Presentera barnets upplevelser.

#### *Positiv feedback & uppmuntran*

Alla informanter nämnde vikten av att uppmuntra föräldrarna och att berätta för dem när det går bra. Detta är en viktig del i att stödja föräldrarna i processen och att fortsätta jobba mot sitt mål.

Dani: Och försöka uppmuntra hemskt mycket. Och sporra och sådär för det är det som hjälper dem framåt

Uppmuntran och positiv feedback visade sig också vara viktigt för exempelvis de föräldrar som känner sig osäkra på sin roll, men även för familjer inom barnskyddet. Genom positiv feedback får de bekräftelse på att de gör rätt.

Andrea: Så ger du positiv feedback när det går bra, och på det sättet stärka den där... uppfostrarrollen. För folk känner ju lite osäkerhet...

Cecilia: Och man berömmar dem när man tycker att allt har gått bra, att ”det har börjat gå jättebra för er... att oron har nog minskat otroligt, jättefint... fortsatt nu på samma sätt...”

Även små framsteg är viktiga att uppmärksamma, de behöver inte vara avgörande för arbetets målsättning, men det får föräldrarna att känna att de lyckas.

Dani: Och då brukar jag nog säga det också, att hej, märker du det här går ju mycket bättre! Fastän det kanske är frågan om småsaker så... brukar jag ändå poängtera dem att... så att de ska få det där positiva feedbacken, föräldrarna... Att de lyckas.

Att uppmärksamma och påminna föräldrarna om att det är de själva som gjort arbetet och kommit framåt i processen är många gånger nödvändigt, detta skildrade en informant så här:

Bea: Och Jag poängterar hela tiden att ”nu är det du som har gjort det här, det är ni som har gjort det här...” Det är inte jag som har gjort det, jag har nog kommit hit lite och... hjälpt till här, och det ska alla människor få ha rätt till.

### *Se till det resultat som nåtts*

Ett par informanter berättade om ett annat sätt för att motivera föräldrarna: Genom att blicka tillbaka och reflektera över hur situationen var när familjearbetet började och jämföra med nuläget får familjen en tydligare bild på vad de har åstadkommit. Man kan även uppmärksamma hur relationer inom familjen har ändrats till det bättre, exempelvis mellan föräldrarna och barnen.

Bea: Jag tror att... det är det här som är den där familjearbetarens roll i den där förändringsprocessen. Och påminna, påminna, påminna.” Kom ihåg var ni började från, kom ihåg hur jättelångt ni har kommit nu redan”.

Dani: Till exempel med alkoholmissbruk. Om föräldern sen har varit nykter en lång tid så ser man ofta... jag har sett åtminstone en skillnad hos beteendet på barnet, en skillnad i liksom växelverkan och... kontakten mellan föräldern och barn. Och då brukar jag säga det. Och jag har också sagt att det här kan på riktigt vara liksom på grund av det att du har varit utan alkohol eller vad nu problemet är... Att då brukar jag nog säga det.

### *Ställa krav*

Att ställa krav kan också verka motiverande för familjen när man gör det på ett sätt som sporrar föräldrarna till att orka fortsätta, fastän det känns jobbigt. De informanterna som diskuterade detta ansåg att man alltid utgår från klientens resurser och hur redo han eller hon är för att få krav ställda på sig.

Andrea: Det där med krav... är just det där också att, beroende på... de där resurserna kunden själv har. Att där är också det här som man så småningom lär sig, att... hur mycket krav man kan ställa...

Kravställande och att sporra föräldrarna diskuterades av alla informanter. Man kan ställa krav genom att sätta upp ramar och regler för varje träff och över vad som behövs göras till nästa gång man ses.

Dani: Visst så sätter man ju upp regler också för, och krav, kanske på föräldrarna ... att ”nu är jag här den här två timmar. Och vi jobbar tillsammans och funderar på vad som skulle kunna hjälpa till det

här. Men sen är det på ert ansvar att fortsätta med det här tills jag kommer nästa gång.” Att på det viset, jo... Men det är också jätte beroende på hur situationen är.

Cecilia: först liksom frågar jag nätt kanske, två, tre gånger att ” har du skrivit till den där, har du ringt till henne...”, nå nää... inte har det gått sen. ”Nåå, försök till nästa gång”... och man försöker så där snällt och kiva att, försök till nästa gång... så inte har hon ännu heller... nå men, ”prova sen till nästa gång...” och sen börjar jag nog sätta deadline, att... ”har du inte gjort det sen till vår nästa träff, skrivit det där... så skriver vi tillsammans...” och sen om hon inte har gjort det så skriver vi det tillsammans... och på det här sättet ställer de där kraven.

### *Presentera barnets upplevelser*

Genom att berätta för föräldrarna hur deras barn upplever saker i hemmet och i deras relation kan det väcka tanken om att någonting behöver ändras. Det kan även vara så att föräldrarna inte har insett hur svår en viss situation är. När de får höra barnets åsikt om detta kan deras uppfattning ändras.

Cecilia: Det har jättestor inverkan också att ”nu har er ville 5 år valt såna här[nalle]kort om er...” och sen när pappan ser den där bilden att... av en arg nallepappa, som ser liksom jättejättearg ut... så nu är det ju en liten sån där wake-up call för honom också att, ”aha... är det en sån här bild nu faktiskt som min pojke har av mig”, att lite liksom börja väcka upp pappan också att... det är något som borde börja göras...

### **5.1.4 Möjliggöra engagemang**

Ett fjärde perspektiv på engagemang handlar om att familjearbetarna behöver möjliggöra ett engagemang. Detta lyftes fram på olika sätt under intervjuerna. Ett sätt att göra det möjligt för föräldrarna att engagera sig är att bjuda med föräldern då man anser att situationen behöver diskuteras med någon annan.

Andrea: Jag jobbar nog på det sättet, att jag gör klart liksom att... vill du komma med, så att det här är jag lite orolig för... den här saken och... kommer du med så går vi...

Något som många informanter diskuterade gällde att engagera båda föräldrarna i arbetet. Man ansåg att det kunde vara svårt att få med den föräldern som jobbar länge på kvällarna, speciellt då den andra föräldern är hemma med barnen. Trots det är det viktigt att involvera båda två i familjearbetet.

Dani: Absolut försöker man jobba för att åtminstone få med båda och... jobba för den där förändringen. Men det är klart att oftast är det ju mamman som är hemma med barnet. Och då är det ju automatiskt mamman som man jobbar mera med. Och pappan är på jobb... och... det kanske är svårare att få gemensamma träffar... men att visst försöker jag liksom ge pappan också det där egna ansvaret... och involvera honom också.

Det påpekades även att det kan vara nödvändigt att träffa båda föräldrarna enskilt, speciellt den föräldern som är mindre engagerad. Genom att lyssna på den andre ger man en möjlighet till engagemang och samtidigt stärks rollen som förälder.

Bea: Men jag tycker att det är oftare då man behöver de där... alltså tumissamtalen. Så att den där pappan kanske också får berätta, det kan hända att det finns många gånger det att mamman inte har låtit... på något sätt... så här, och så har han bara dragit sig för att... hon vet nu bättre, och han vet nu inte hur han ska vara... så har han blivit distanserad till barnet och på något sätt så här... och så kan det hända att man i något skede får det i hoplappat, så att... lite i gången, att man till och med får lite mera engagemang... får lite något gjort.

För att möjliggöra ett engagemang, även hos de föräldrar som inte har möjlighet att träffas under de vanliga kontorstiderna, ansåg de flesta av informanterna att man bör vara flexibel och ordna träffar då båda föräldrarna har möjlighet att vara närvarande.

Andrea: Det blir ju också lite så här till att pussla, för om papporna jobbar... så, det är klart att man måste ha en senare kvällstid... man kan inte ha det att de stannar hemma från jobbet varje gång...

## **5.2 Familjearbetarnas arbete med barnen**

I det här kapitlet redovisas det resultat som har att göra med arbetet som görs tillsammans med barnet.

### **5.2.1 Interaktion med barnet**

När man träffar familjen första gången vid ett hembesök berättar man även för barnet vem man är. Man tar ställning till hur mycket information barnen behöver få utifrån deras ålder. Man behöver inte alltid berätta för barnet vad man gör eller varför man är hemma hos familjen.

Dani: Man är nog mera en som kommer hem bara... och sitter och talar. Oftast brukar föräldern säga att "Nyt Dani tuli" eller barnen kommer sen när de börjar lära känna så kommer de emot och "Hej Dani" och inte... inte tycker de nu att de är något sådär hemskt...

Cecilia: Jag brukar nog säga det att om det är såna barn som förstår, och till exempel inom barnskyddet så jag brukar nog förklara på barnets sätt, att... "jag heter Cecilia, och jag jobbar med ett sånt jobb som att vi kollar att alla barn har det bra i sina familjer"

Under intervjuerna berättade många informanter att barnen oftast är på plats och dessutom närvarande när man är hemma hos familjen. När förhållningssättet till barnen diskuterades, berättade en av informanterna att hon brukar anpassa sig lite efter vad barnet vill och förhåller sig till barnet utifrån det:

Dani: Jag brukar inte förhålla mig på något extra sätt. Att jag kommer hem dit till familjen... och så, efter situationen fungerar man. Det finns inget... inget speciellt sätt. Om barnet leker så kan du leka med barnet. Vill barnet visa dig nå bok eller nånting och vill att du ska läsa en bok så kan du läsa den där boken för barnet.

Informanterna menade att man alltid träffar barnen då de finns med i familjens helhet och utgör grunden i familjearbetet. Familjearbetarna kan välja att göra hembesök exempelvis efter skoltid, då skolbarn har möjlighet att närvara. Utöver dessa vanliga träffar där hela familjen närvarar menade de informanter som arbetat med lite äldre barn att de gärna träffar barnen enskilt. Detta gör de både för att skapa en god kontakt med barnet, men även för att få en mer heltäckande syn på familjens svårigheter.

Bea: ... Sen är det nödvändigt att ha barnet med i jobbet, så att man träffar hela familjen i deras hem så att man kan få den där helheten. Och sen ibland, ganska ofta... är det bra att träffa bara barnet. För att... kunna helt enkelt prata och knyta en sån kontakt med bara barnet.

Cecilia: Man får liksom, deras blick av den där vardagssituationen. Att vad de tycker är tungt, speciellt om det är lite äldre barn... om de börjar vara redan 10, 12 åringar så det är jätteviktigt att höra.

### **5.2.2 Uppmuntra barnet till att berätta**

Några informanter tog upp att man, under träffarna med barnet, gärna uppmuntrar till att berätta om hur man har det. En del berättade att de kan göra något enskilt och aktivitetsbaserat för att barnen ska känna sig bekväma och lättare berätta om sina tankar.

Cecilia: Ibland kan jag till och med göra bara något skilt med barnen. Om det är frågan om lite äldre så har vi ibland fast kunnat gå på hamburgare tillsammans med dem bara och liksom prata lite...

En del berättade att de kan använda olika verktyg för att ta reda på mer om hur barnen upplever situationen. Verktygen kan också användas som stöd då man pratar med barnen. Ett verktyg de tog upp var boken om mig som kan användas för att få reda på mer om barnet, barnets upplevelser och hur situationen ser ut hemma.

Andrea: Vi har olika det där, just det här min bok och alla de här som barnen som redan då kan skriva... kan skriva in och... och om det är en sån här skolelev som kan själv berätta vad den känner genom det här, att berätta vad den tycker om... vad man har för vänner och så där... att de brukar vi nog använda...

Cecilia: Boken om mig är en sån som vi använder mycket om vi liksom bara pratar med småbarn... lite funderar på deras liv tillsammans, och de är jättebra och man lär sig massor. De använder vi mycket i utredningarna...[...] Där är mycket liksom sådär frågor att, om ni strider i er familj, så vad händer då... sen kan någon säga att, ”nå... mamma brukar börja gråta och pappa smäller i dörrarna...”

Även nallekort kan användas för att ta reda på hur barnet upplever situationen i hemmet.

Cecilia: Nallekortan är ju också sånt som vi använder också jättemycket. Med såna här olika nallar med olika slags miner och gester. Där är det också jättebra att fråga barnen i början, om deras familjesituation att... ”hur ser din pappa ut, vem skulle du välja som pappa..?”... ser man att där är en pappa som ser jättearg ut eller sån där skrikig pappa, så kan man nog därifrån liksom börja fråga att... ”varför är pappa så arg hela tiden, att vad beror det på..?”

### 5.2.3 Barnets oro tas upp

I vissa fall behöver det som barnen berättar föras vidare och kanske tas upp med föräldrarna. Målet är att barnen ska få det bättre och genom att påverka det som barnen upplever som svårt lättar deras oro.

Andrea: Samtidigt om man har något enskilt med barnen så... måste man få in det dit hos föräldrarna också... att det är ju det som är viktigt sen att... om det kommer fram nånting som barnet till exempel oroar sig för... att man så småningom kan börja påverka det där... att det där, barnet får det lite bättre...

En informant poängterade att man inte bör gå bakom ryggen på barnet. Istället berättar man att det som kommit fram är viktigt och att man måste berätta det för den det gäller.

Cecilia: Att man på riktigt... liksom, nog berättar man ju att som... att man går ju liksom inte och berättar bakom ryggen om saker, utan man säger att hördu, jag tycker att det här är en jätteviktig sak som jag måste ta till tals med mamma...

## 5.3 Empowerment

Utgående från intervjuerna märktes det att empowerment är något som genomsyrar det arbete som görs med familjer. Kategorierna inom det här området handlar om vad familjearbetarna gör för att arbeta empowermentorienterat, vad detta innebär för klienterna och några situationer där empowerment saknas.

### 5.3.1 Empowermentorienterat arbete

På olika sätt betonades det att klienten alltid är expert på sitt eget liv. I hela processen bör man förlita sig på att de själva kan bidra till både lösningar och målsättningen. En informant beskrev det inledande arbetet på ett sätt som visar att klienten är den som vet vad den behöver hjälp med:



Cecilia: Nu har det kommit så här långt att vi har fått en remiss från rådgivningen, eller att du har själv tagit kontakt att, berätta nu att vad är det som är på tok... och vad är det som jag skulle kunna hjälpa till med för att du skulle kunna få det liksom bättre... och vi funderar...

En annan informant tog fasta på att familjearbetarna inte kan veta vad som är bäst för alla, utan menade att klienten är den som vet bäst

Dani: Sen tycker jag att det är hemskt viktigt att komma ihåg att alla... oberoende vad man har... så är man expert på sitt eget liv. Och det är man själv som vet bäst.

Man kan se familjearbetarnas roll i familjearbetet som stödjande, där det är klienterna själva som gör förändringen.

Dani: Det är de själva som åstadkommer den där förändringen sen att du kan endast vara där liksom och... skuffa på lite.

Cecilia: Vi är där liksom och hjälper till... de själva att förstå situationen...

Det påpekades också att genom att beakta familjens resurser och unika upplevelser kan klientens vilja att sträva mot en förändring stärkas. Då man fokuserar på inre resurser är det även möjligt att ge föräldrarna goda upplevelser och känslor av att man själv kan förändra sin situation.

Bea: Då blir det liksom såhär att man, man stöder, och man plockar fram det som egentligen finns där inne. Och då, då blir det en... hoppeligen, bestående ändring... och då blir det, det där självförtroendet som stärks, som förälder... och det är det allra bästa. Då vet man att "Hej, jag kan..."

När föräldern märker att något konkret ändras och att situationen förbättras, stärks föräldrarnas känslor av att det är möjligt att förändra situationen. Det behöver inte vara frågan om stora förändringar, även små saker som vänds till det bättre stärker föräldrarnas tro på förändring.

Bea: Man är kanske inte alltid färdig att se det där, det är jag själv som förälder som behöver förändra mina sätt att agera... så det kan hända att man ibland får då med nån liten, liten sak, ändrad... på till exempel barnets beteende, men mycket små saker... och då kan det hända att man får den där... goda cirkeln, att börja liksom... tvinna på då... då får man den där sporen, att yes, det går att göra något.

Detta är något som familjearbetarna bidrar med när man börjar arbeta med det som familjen själv tycker är viktigast.

Bea: Så kan det hända att man får hjälp med något som man faktiskt själv tycker att är just den här saken, fast man inte själv då tycker att det är det mest akuta, så kan det ju hända att man tar först itu med det då... för att helt enkelt få den där känslan av att det händer något i mitt liv...

Ett annat sätt att stärka föräldrarnas tro på sig själva är att leda föräldern mot rätt väg för att personen själv ska kunna se en möjlig lösning på sina svårigheter.

Bea: Om jag lite... kastar den där snörändan, men de själv liksom kommer på det såhär... så då blir det ju något som... ”det här har jag själv gjort... jag har själv kommit på det” och... då är det liksom det bästa.

### 5.3.2 Den stärkta människan

Föräldrarna känner sig stärkta då de märker att saker förändras mot det bättre. Det kan vara frågan om positiv respons från skola och daghem. Känslan kan även komma inifrån när man märker att det börjar hända saker i ens liv. En informant berättade om hur föräldrarna upptäcker att det går att påverka sin situation även med små medel, samt att man själv är kapabel till att göra det:

Andrea: Många har det liksom på svaga grunder, det där föräldraskapet... man känner sig jätteosäker... och sen när man märker att det går, jag kan själv påverka det... med att ändra nånting som man gör... så... om det kommer flera såna upplevelser så blir det ju riktigt bra tillslut... om man märker att man kan själv också.

Det kan hända att föräldrarna plötsligt märker hur saker och ting har hängit ihop. De märker hur situationen har förändrats och både barn och föräldrar påverkas av att man märker hur nya tankesätt och idéer fungerar.

Dani: Ja och så kan de mitt i allt se... också själva, att ”hej... att det här har ju påverkat att det har varit såhär och nu liksom ser jag att hur mycket bättre det är... på grund av nånting.” Att nu kan de ju också se det själva. Det är ju jätte liksom, för en själv också att se den där förändringen. O så hoppas man ju bara att den varar och håller... och utvecklas därifrån.

Ibland kommer lösningar från föräldern själv med lite guidning från familjearbetaren. Föräldrarnas tro på sig själv stärks när man känner att man själv har kommit på vad som borde göras:

Bea: Allra bästa sakerna är ju dem som man sitter liksom, nånstans... fast vid köksbordet och pratar och vi har suttit och haft såhär, och sen på något sätt får man det till att den där människan själv berättar att ”men **nu** kom jag att tänka på...” Eller, ”jag skulle kunna göra såhär...” och då kommer just den saken som man har väntat på, på något sätt på...

Även tilliten till sig själv kan stärkas då man märker att familjearbetarna faktiskt litar på en som förälder.

Bea: Och sen det där att, när de inte litar på sig själva... som förälder, så kan de märka att aha, nån litar på dem som förälder...

### 5.3.3 Där empowerment är önskvärt

Den här kategorin utgår från sådana situationer där empowerment hos individen saknas. Detta är något som försvårar arbetet och processen mot en förändring. Det kan handla om brist på motivation och tro på att det går att göra något åt situationen:

Cecilia: Det finns ju nog såna mammor där det finns ingenting och ”jag är så trött och... slut”. Och det finns ingenting som kan hjälpa hur man än försöker... det finns ju nog som sagt så att säga, från 0 till 10, att ibland, hur mycket man än skulle stödja och hjälpa så är det tydligen inte tillräckligt... i en del familjer, tyvärr...

Viljan måste också komma inifrån klienten själv för att en förändring skall vara möjlig.

Bea: Den människan är inte själv färdig för det och det strider mot allt som heter att det skulle börja hända något... liksom positiv förändring. Och då går det ju inte...

Informanterna berättade att en del människor inte märker vad de själva har åstadkommit. Många har stor erfarenhet av att misslyckas och har på grund av det svårt att tillåta sig själva att lyckas. En del erkänner inte heller för sig själv att man har gjort något bra.

Bea: ... I och med det där, kanske dåliga självförtroendet... kanske man har så mycket misslyckanden i bakfickan, allt det här... så man vill liksom lite... negligera det vad man har själv åstadkommit. Man är inte van vid att lyfta upp sig själv, man är inte van att liksom... lyfta upp barnet... man är inte van att göra det här att... yes, vi är bra!

Dani: Och man ser ju inte sina egna framsteg, det vet man ju själv i egna livet att det är ju hemskt svårt.

## 6 ANALYS

Analysen i detta kapitel kommer att utgå från de kategorier jag presenterade i föregående kapitel. Jag kommer att jämföra mitt resultat med den tidigare forskningen och teoretiska referensramen som presenterats i det här arbetet. De tre kategorierna under temat *Familjearbetarnas arbete med barnet; Interaktion med barnet, Uppmuntra barnet till att berätta och Barnets oro tas upp*, analyseras tillsammans under rubriken *Att möjliggöra barns delaktighet*.

Kategorierna *Vikten av en god relation till familjen* och *Möjliggöra engagemang* analyserar jag under kapitlet *Relationen som familjearbetets grund*. De övriga kategorierna under temat engagemang; *Familjearbetarens stöd i processen* och *Uppmuntra, stödja och motivera*, slår jag ihop till ett kapitel, *Familjearbetarens roll*, där dessa kategorier

analyseras. Kategorierna inom temat empowerment analyseras i samma kapitel, förutom kategorin *Där empowerment är önskvärt* som analyseras under kapitlet *Försvårande situationer*.

## 6.1 Att möjliggöra barns delaktighet

Resultatet visade att familjearbetarna har som avsikt att skapa en god kontakt med barnet. I Leeson (2007, s. 273) forskning beskrev omhändertagna ungdomar att en dålig relation till de professionella upplevdes som ett problem gällande många saker i ungdomarnas tillvaro. Genom att informanterna i min undersökning visar intresse för barnen och deras upplevelser av familjens situation ser jag att man, till skillnad från ungdomarnas upplevelser i Leeson (2007, s.273) undersökning, försöker skapa och behålla en god kontakt till barnen. Då relationen byggs på tillit gör det att barnen har lättare att berätta om sina upplevelser. Relationen ger också en trygghet där barnen kan känna sig förstådda. En god och tillitsfull relation mellan barn och familjearbetare kan också stärka barnens delaktighet.

Ett liknande resultat presenterades av Tregeagle & Mason (2008, s. 398), där barnen upplevde en känsla av att inte vara delaktiga då mycket arbete skedde när de inte var hemma. En del av mina informanter berättade att det är nödvändigt att träffa föräldrarna när barnen inte är närvarande, men att de även anpassar hembesöken efter barnens möjlighet att delta. Även detta stärker barnets delaktighet i familjearbetet. Precis som Molin (2004) beskriver är de externa förutsättningarna, som en möjlighet att delta, avgörande för ett starkt deltagande. Problemet i Tregeagle & Masons (2008, s. 398) forskning var att den huvudsakliga kontakten skedde mellan föräldrar och socialarbetare, vilket också är fallet i min undersökning. Huruvida detta påverkar barnen är ingenting som kom fram ur mitt resultat.

När det framkommit något oroväckande av barnens berättelser är det något som familjearbetarna försöker att åtgärda. Parallellt kan dras till Holland & O'Neils (2006, s. 101) forskning där det visade sig att barn som blir hörda känner positiva och uppmuntrande känslor. Jag kan anta att detta är någonting barnen, som familjearbetarna arbetar med, också kan känna när deras åsikter och oro lyfts fram. Även Healy & Darlington (2009, s. 424-426) principer kring att möjliggöra delaktighet behandlar samma ämne. Deras

princip kring respekt handlar, gällande barn, om att man lyssnar på dem och att deras åsikter tas seriöst. Vidare nämnde de även en princip gällande lämplighet. Paralleller kan även dras till detta, då resultatet i det här arbetet visar att man inte alltid berättar för barnen om orsaken till att man arbetar med familjen. Familjearbetarna utgår från barnets ålder och använder även sådana metoder som är lämpliga för barn. Samma sak menade Healy & Darlington (2009, s. 424-425) att man gör för att engagera barnet och för att förstå barnets perspektiv.

Även Lefevre (2011, s. 79) anser att man bör utgå från barnets mognad. I kapitlet om barns delaktighet (3.2.1) presenterades författarens syn på vad man bör dela med barnet. Det här belystes i resultatredovisningen, i huvudsak gällande hur man presenterar sig själv och vad ens jobb innebär. Precis som Lefevre (2011, s. 79) menar, att man bör bedöma vad man delar med barnet utifrån dess utvecklingsnivå, agerade också informanterna i min undersökning. Ju yngre barnen är, desto mindre berättar man om varför man träffar familjen.

Med Shiers (2001) modell som utgångspunkt vill jag även belysa resultatet i det här arbetet. Hans första nivå gällde huruvida vuxna är beredda att lyssna på barnen då de själva tar initiativ till att berätta. Den här nivån kom egentligen inte fram i resultatet. Men i och med att nästa nivå, *Barn får stöd i att uttrycka sina åsikter*, tydligt framgick, kan jag även anta att informanterna i min undersökning lyssnar på barnen då de självmant kommer och pratar. Den andra nivån innebär att de vuxna uppmuntrar och stöder barnet i att berätta om sina upplevelser och åsikter. Steg ett gällande öppningar, syns i resultatet i och med att så gott som alla informanter visade ett engagemang till att uppmuntra barnen. Även nästa steg gällande möjligheter uppnås då många av informanterna berättade om olika verktyg för att stödja barnets berättande men även då man gör något enskilt tillsammans med barnet.

Ur mitt resultat framkom det egentligen inte huruvida familjearbetarna tar barnets åsikt i beaktande. Shier (2001) menar att man lyssnar och överväger barnets synpunkter då man fattar beslut. Ur intervjuerna framkom dock att man för vidare barnets tankar och oro för att göra något åt det som barnet berättar. Jag tolkar detta som att man även når upp till Shiers (2001) tredje nivå, att *barnets åsikt tas i beaktande*. Genom att nå upp till denna nivå följer man även artikel 12 i FN:s konvention om barns rättigheter, där det

fastställs att barnet skall få möjlighet att uttrycka sina åsikter om det som rör en själv samt att dessa åsikter skall beaktas. Vidare har Shiers (2001) modell ytterligare två nivåer. Dessa går inte att sammankoppla med resultatet av intervjuerna som gjorts, då frågorna som rör dessa nivåer inte kom på tal.

Man kan även dra paralleller till Molins (2004) beskrivning av delaktighet som presenterades i kapitel 3.2. Han menar att det krävs både inre och yttre förutsättningar för att uppnå delaktighet. I det här fallet vill jag fokusera på de externa förutsättningarna, att det ges tillfälle för att vara delaktig och att det finns normer som stödjer det här. Informanterna berättade om hur de på olika sätt ordnar situationer där barnen har möjlighet att delta. Enskilda träffar med barnet där det ges möjlighet att berätta om sin situation är exempel på detta. Även då tiderna för hembesöken anpassades efter barnets skolschema är ett sätt att aktivt ge barnet möjlighet att ta del av familjearbetet.

Samtidigt konstaterar både Molin (2004) och Nordenfelt (2004) att man inte kan vara delaktig utan att vara villig till detta. Informanterna berättade inte mycket om barnens vilja att beskriva sin situation, men genom att anpassa arbetssätten kan de ändå stödja barnet och uppmuntra det till att vara deltagande. Med detta kan man tänka sig att familjearbetarna gör sådant med barnet som är anpassat efter barnet själv, exempelvis genom att gå och äta tillsammans samt genom att använda olika verktyg som är anpassade efter barnets nivå. Detta kan tolkas som att familjearbetarna försöker påverka barnets vilja till att berätta.

## **6.2 Relationen som familjearbetets grund**

Informanterna i min undersökning uttryckte tydligt att relationen är viktig, om inte det viktigaste, för familjearbetet. Några påpekade även att det är svårt att få reda på sådant som hjälper arbetet framåt om inte familjen litar på en. Det här framkom även i Tregagles & Masons (2008, s. 395-397) forskning. De flesta menade att relationen var viktig och att ett gott förhållande till personalen underlättade arbetet. Detta gjorde det lättare att uttrycka sig och berätta saker för personalen. Även i Healy & Darlingtons (2009, s. 427) forskning är detta en central princip. Dessa forskare tar även upp tiden som en av de viktigaste resurserna för att bygga upp förhållandet. Några informanter tog upp en liknande syn i det här arbetet. De ansåg att man behöver ha förmågan att ge familjearbe-

tet tid, både för förändringens skull, men även för att skapa ett gott förhållande till familjen för att få reda på den information man behöver.

Ens egenskaper är avgörande för hur relationen kommer att se ut. Informanterna räknade upp mycket som var viktigt för relationen. Exempel på egenskaper som ansågs viktiga var öppenhet och uppriktighet. Detta uppmärksammades i Healy & Darlington (2009 s. 427-428) studie där öppenhet var en avgörande princip för att möjliggöra delaktighet. De menade att professionella inom olika barnskyddsarbete behöver vara ärliga och öppna gällande olika åtgärder och processer som familjen engageras i. Detta påpekades även av informanterna i den här undersökningen och man menade att ingenting görs utan att familjen vet om det. Ett annat försök till denna öppenhet kan man se då familjearbetarna bjuder med föräldrarna för att tala med andra som involveras i familjens arbete.

Även Eriksson och Markstöm (2000, s161-162), som presenterats i kapitel 3.1.1, håller med om att kvalitén på relationen är viktigare än hur man väljer att arbeta. Att vara öppen och ärlig är egenskaper som också uppmärksammats i detta kapitel. Lefevre (2011, s. 83) menar att ärlighet och att man lyssnar på vad klienten har att säga är egenskaper som krävs för en stark relation. Att man lyssnar på familjen är något som framkom även av informanterna. Deras syn var även att man inte kan vara den som kommer och dömer familjen och berättar för dem hur de ska leva sitt liv. Lefevre (2011, s.83) är av samma åsikt och menar att ett sådant bemötande medför att klienten inte kommer att samarbeta eller vara ärlig.

En annan princip som Healy & Darlington (2009, s. 424-425) kom fram till gällde respekt inför familjen där en del av detta tema handlar om att låta alla i familjen uttrycka sig. Detta syns i den här undersökningen, där en del av resultatet handlade om att möjliggöra delaktighet för dem som inte kan träffas under de vanliga kontorstiderna. Informanterna berättade också att det är viktigt att höra båda föräldrarnas syn på situationen och att de inte alltid delar samma uppfattning.

Det här kan också kopplas till Molins (2004, s. 68-69) tankar kring delaktighet. I det här fallet ser man tydligt hur familjearbetarna kan påverka de externa förutsättningarna för

delaktigheten. De möjliggör detta genom att träffas vid sådana tillfällen där alla har möjlighet att vara med. I möten mellan professionella och klienter är det även viktigt att beakta den informella och formella tillhörigheten. Detta är något som även Bülow (2012, s. 100) skriver om. Man kan anta att familjerna inom familjearbetet formellt tillhör en grupp. Det är sedan familjearbetarnas uppgift att i relationen till familjen även möjliggöra den informella tillhörigheten där föräldrarna känner sig accepterade och att deras åsikter är av värde. En informant berättade att hon brukar försöka ge pappan ett eget ansvar så att även han känner sig involverad. Detta kan ses som ett exempel där familjearbetarna möjliggör även den informella tillhörigheten.

### **6.3 Familjearbetarens roll**

Resultatredovisningen visar att arbetet till stor del går ut på ett samarbete där familjearbetaren finns till som ett stöd i förändringsprocessen. Arbetet gör man tillsammans och det är viktigt för familjen att de gör arbetet själva. En koppling går att göra till det som Healy & Darlington (2009, s. 424-425) menar med respekt, där det är viktigt att kunna värdera familjens kunskap och bidrag till familjearbetet. Även Moula (2009, s. 49) påpekar att respekten för klienten är viktig vid ett förändringsarbete samt att det är personen själv som behöver genomföra förändringen.

Healy & Darlington (2009, s. 424-425) andra princip för att möjliggöra delaktighet gäller lämplighet. En förutsättning är att man presenterar alternativ till familjen som är passande. Resultatet från intervjuerna visar egentligen inte huruvida man beaktar detta. Däremot berättade några informanter att man tar i beaktande huruvida familjen är redo att utsättas för krav, innan man gör detta.

Klienternas egen medverkan i arbetet är något som även Eriksson & Markström (2000, s. 159;186) belyst. Författarna menar att det är viktigt att klienten själv är medveten om sin situation och att denne själv är aktiv i arbetet. Att arbeta tillsammans och utgå från klientens behov är något som de även påpekar. Detta kan även utläsas ur resultatet i den här undersökningen där samarbetet framhålls av informanterna, samt att föräldrarnas åsikter, önskemål och förväntningar är centrala.



Ur intervjuerna framkom det att familjearbetarna till stor del arbetar med att engagera, sporra och se till att familjen fortsätter arbetet mot den målsättning man har satt upp. Utifrån vad som tidigare tagits upp i kapitel 3.2 gällande delaktighet, i det här fallet det som Madsen (2006, s. 178-179) säger om delaktighet, att det är en förutsättning för lärande och utveckling, kan man tänka sig att en av familjearbetarnas viktigaste uppgifter är att kunna stödja familjens engagemang. Informanterna kunde nämna många olika exempel på hur de kan stödja detta. Interaktionen mellan familjearbetare och familj kan tolkas som central, också eftersom Bülow (2012, s.101) menar att denna interaktion är en förutsättning för att skapa en hög grad av delaktighet.

Olika sätt att motivera föräldrarna har tagits upp i resultatredovisningen. Dessa sätt är inte nödvändigtvis bara uppmuntrande, men på olika sätt kan de här sätten stärka föräldrarnas vilja till förändring. Molin (2004, s.71-72) talar om autonomi som en av de viktigaste aspekterna för delaktighet. Betydelsen av familjearbetarnas förmåga att stärka detta i interaktion med familjerna är något som även framkommer ur resultatredovisningen.

## **6.4 Empowerment inom familjearbete**

Informanterna i den här undersökningen har i olika situationer tagit fasta på att man behöver vara lyhörd gentemot familjen och att klienten är expert på sitt eget liv. Detta är i allra högsta grad någonting som kan ses i relation till Healy & Darlington (2009, s. 424-425) forskning gällande principer för att möjliggöra delaktighet. Genom att värdera familjens kunskap, erfarenheter och möjlighet att bidra till att lösa sin situation, menar forskarna att man också visar familjen respekt. Järvinen et al. (2007, s.20-21) beskriver att man i en förändringsprocess behöver lita på klientens förmåga till att själv tänka över hur förändringsarbetet ska se ut samt att den professionella inte tar en roll som expert. Även informanterna i min undersökning menar att det är klienten som själv vet bäst hur situationen skall förändras och det är även något som det visade sig att man tar fasta på i början av familjearbetet.

Som analysen tidigare också belyst, genomförs familjearbetet som ett samarbete där familjearbetaren stödjer familjen i förändringsprocessen. Även ur ett empowerment per-

spektiv kan man konstatera att detta samarbete är en grundpelare inom empowerment. Precis som Haeggman & Sjöblom (2000, s.74) beskrivit, där empowerment syftar till förändring och utveckling i samarbete med andra, kan man konstatera att det här är något som genomsyrar även resultatet i den här undersökningen.

Detta samarbete är även centralt i de arbetssätt som Moula (2009, s. 51-52) beskriver, där den professionellas roll är att stödja klienten att själv komma framåt i förändringsprocessen. Det här arbetssättet var egentligen ingenting som någon av informanterna automatiskt tog fasta på. Samarbetet mellan familjearbetare och familj var dock något som många poängterat och den stödjande funktion som familjearbetaren har.

Tengqvist (2007, s. 81-84) poängterar klientens möjlighet att påverka, vilket några informanter även tog fasta på. Klienterna behöver själva känna att de har möjlighet att påverka sin situation och inom empowerment uppmuntras människor till att vara aktörer. Detta konstaterar både författaren och informanterna att man gör genom att fokusera på föräldrarnas inre resurser. Med detta ger man familjen goda upplevelser och känslan av att man kan förändra saker. Detta har beskrivits i resultatredovisningen som en god cirkel som snurrar på. Haeggman & Sjöblom (2000, s.76) beskriver empowerment på ett liknande sätt, där man genom att bestämma om saker gällande sitt eget liv också lär sig att lita på sin egen kompetens.

En informant berättar hur man försöker leda klienten till en lösning och hoppas att denne sedan själv upptäcker hur lösningen på ens svårigheter kan vara. Det här är även ett exempel på en del i den goda cirkel som startar. Informanten beskrev att det bästa är när lösningen kommer från föräldern själv, då detta också stärker dennes tro på sig själv.

#### **6.4.1 Försvårande situationer**

Grundtanken inom empowerment är, som presenterats i kapitel 3.1, att man återtar sin makt och styrka. Målet är att genomgå en förändringsprocess där man går från en oönskad situation, till att få större inflytande över sitt eget liv (Askheim 2007, s. 18). I resultatredovisningen presenterades sådana situationer där familjerna inte själva kan se sina resurser eller där de inte är motiverade till att genomgå en förändring. Detta är något

som Tjersland m.fl. (2011, s. 240) tar upp. Författaren menar att när man befinner sig i en svår situation, är det också svårare att tro på att en förändring behövs eller att förändringen ens är möjlig att genomföra. Ofta är det utomstående som har en större önskan gällande att genomgå en förändring än individen själv.

I och med detta är det viktigt att poängtera att viljan till en förändring behöver komma inifrån personen i fråga. Det här beskrevs av informanter i undersökningen. Både Adams (2008, s. 17) och Moula (2009) är av samma åsikt. Moula (2009) menar att arbetet ofta misslyckas om inte klientens vilja är i centrum, samt ifall personen själv inte är aktiv och genomför förändringen (Moula 2009, s. 49)

## **7 AVSLUTANDE DISKUSSION**

I det här kapitlet kommer resultatet i relation till examensarbetets syfte och forskningsfrågor att diskuteras. En närmare granskning av forskningsmetoden kommer även att genomföras. Utöver detta kommer arbetslivsrelevansen att diskuteras samt förslag till fortsatt forskning.

### **7.1 Diskussion kring arbetet**

Syftet med det här arbetet var att se till familjearbetarnas socialpedagogiska perspektiv i arbetet med familjer med betoning på empowerment. Då delaktighet är en central del i det socialpedagogiska tankesättet utgick frågeställningarna från detta. Arbetet har uppnått sitt syfte och frågeställningarna har blivit besvarade.

Den första frågeställningen i det här arbetet var *Hur arbetar familjearbetarna för att främja barnens delaktighet?* Enligt analysen använder familjearbetarna olika metoder för att stärka barnets delaktighet i den mån de har nytta av att vara involverade. Jag tolkar det som att det finns en skillnad mellan barnskyddsbetonat familjearbete och förebyggande familjearbete. Inom barnskyddsbetonat familjearbete verkar det finnas fler orsaker till att barnen behöver involveras. Det som ses som viktigt för att främja barns delaktighet är: *Att möjliggöra delaktighet, en god relation till barnet, att lyssna till barnet, samt att använda olika verktyg och aktiviteter* för att uppmuntra barnet till att berätt-

ta om sin situation. Genom att framföra barnets oro, samt exempelvis önskemål, kan man stärka barnets känsla av delaktighet.

Familjens engagemang är förstås av central del inom familjearbete. Den andra forskningsfrågan lyder: *På vilket sätt kan familjearbetarna stödja familjens engagemang i arbetet?* Det framkom att engagemanget kan skilja sig stort mellan olika familjer inom både förebyggande och barnskyddsbetonat familjearbete. Att finnas till och stödja familjen är ofta familjearbetarens roll och detta stödjande skulle kunna ses som engagerande, där ens roll blir att upprätthålla engagemanget hos familjen. Det fundamentala i detta engagemang är relationen mellan familjen och familjearbetaren, samt familjearbetarens egenskaper och förmåga att skapa och upprätthålla en god och tillitsfull relation. När denna grund är lagd är en viktig del att möjliggöra delaktighet, både rent praktiskt men också genom interaktion. I interaktionen ser man förstås relationen igen, men till den vill jag även koppla allt praktiskt som familjearbetarna gör för att stödja engagemanget. Till detta hör bland annat målsättningen, samarbetet, uppmuntran och positiv feedback, men även en sådan sak som att man lyssnar på vad föräldrarna anser om sina svårigheter. Familjearbetaren behöver även kunna lita på familjens förmåga att själv kunna bidra till lösningen på sina problem och beakta dessa resurser under arbetets gång.

Ur analysen kan man konstatera att empowerment och engagemang går hand i hand. Meningen var att undersöka utifrån den tredje frågeställningen: *Hur kan man se empowerment som stöd i arbetet?* Genomgående syns det, som i teorin beskrivs som empowerment, där familjerna hittar sin egen styrka och tro på sig själv för att komma framåt i sin förändringsprocess. Jag tolkar det som att familjearbetarna möjliggör empowerment hos familjerna genom sitt arbete. Exempelvis genom att utgå från familjens egna resurser och fokusera på det som de är kapabla till att förändra för att starta en god cirkel där föräldrarnas tro på sig själva också stärks. Precis som en informant berättade, kan man börja arbetet utifrån det som föräldrarna tycker känns mest brådskande och inte det som familjearbetarna ser som mest akut, för att få den goda cirkeln att rulla. Här kan man tänka sig att det är en svår balansgång; är det så att det som föräldrarna vill arbeta med kanske är för krävande och istället gör motsatsen till empowerment? Behöver man då snarare försöka få klienten att själv ändra uppfattning om var man ska börja, utan att

äventyra relationens goda verkan, för att klientens tro på sig själv ändå ska bli stärkt. Detta ser jag också som en komplicerad fråga då huvudtanken kring empowerment är att alla människor är kapabla och att man behöver tro på klientens egna förmågor men där man samtidigt bör beakta dennes resurser.

Sammanfattningsvis gällande empowerment, kan detta ses som grundläggande för att stärka delaktigheten. Då tron på en själv ökar och där man känner att man har makt att påverka sitt liv, vill man också göra detta och använda sina nyfunna krafter. Å andra sidan medför också delaktigheten empowerment. Då man får vara delaktig och fatta egna beslut i frågor som rör ens eget liv, stärks ens inre krafter och tron på att en förändring faktiskt är möjlig.

### **7.1.1 Diskussion kring metodval**

Genomförandet av undersökningen gjordes genom en kvalitativ metod, vilket jag hela tiden har ansett vara passande. Generellt menar man att kvalitativa undersökningar lämpar sig bättre då man vill ta reda på upplevelser och då man söker förståelse för ett fenomen. Ifall undersökningen gjorts kvantitativ hade frågeställningen förstås sätt annorlunda ut, men det hade också varit svårt att samla in ett resultat utan att ställa för ledande frågor. Målet var att ta reda på något som i grund och botten handlar om ett tankesätt mer än en konkret arbetsmetod och enligt mig fångas detta bäst ur en intervju. Intervjun genomfördes på informanternas arbetsplats, vilket Jacobsen (2007, s. 169-171) ansåg vara en bra kontext. Förhoppningen var att intervjusituationen skulle vara så neutral som möjligt för att inte påverka resultatet.

Jag hade säkerligen kunnat utveckla min intervjuguide ytterligare. Frågorna var relevanta för undersökningen och jag fick svar på de flesta av mina frågor. Ibland gick en del frågor dock in på varandra. Det här kan man visserligen förvänta sig då man för en dialog under intervjusituationen, men jag tror att jag hade kunnat undvika det genom att ytterligare fundera på frågorna. Diskussionen löpte emellanåt ganska fritt, vilket också delvis var målet. Frågorna fanns till som stöd och till detta fyllde de sin funktion

## 7.2 Arbetslivsrelevans

Barnskyddet har varit utsatt för mycket kritik i media den senaste tiden. Som jag även beskrev i inledningen pågår det en utredning bland annat gällande utvecklandet av familjearbete i kommunerna. Genom detta anser jag att arbetet är viktigt rent tidsmässigt.

Resultatet i det här arbetet öppnar förhoppningsvis nya dörrar till idéer och utvecklande av arbetssätt. Genom att ha kartlagt vilka faktorer som spelar in när det kommer till engagemang och delaktighetsstärkande arbete, är det lättare att reflektera och aktivt arbeta på ett sätt som stödjer detta. Därtill kan professionella inom branschen jämföra sina tankar kring frågorna som tagits upp i det här arbetet med undersökningens analys och reflektera kring dessa. Jag önskar att det här arbetet bidrar till både idéer och inspiration till vad engagemang och empowerment kan vara rent praktiskt.

Barns delaktighet är lagstadgad inom barnskyddet och detta medför sannolikt utmaningar gällande när och hur man faktiskt skall låta barnen vara delaktiga. I den här undersökningen var visserligen inte barns delaktighet det absolut centrala, men barnen är trots allt hela tiden utgångspunkten. Förhoppningen är att det som analysen visar gällande främjandet av barnens delaktighet bidrar till en diskussion kring hur mycket barnen faktiskt tas med i arbetet och på vilket sätt detta görs. Inom barnskyddets familjearbete finns det som tidigare nämnts, bestämmelser kring hur detta skall ske. Men med tanke på FN:s konvention om barns rättigheter gäller detta i allt arbete som rör barnets liv.

## 7.3 Förslag till fortsatt forskning

Det naturliga i det här skedet skulle förstås vara att undersöka hur föräldrarnas och barnens perspektiv ser ut och vad de anser har varit viktigt. Även en jämförelse mellan de professionellas syn och familjen skulle vara nyttig. Därtill ser jag det också som en viktig utgångspunkt att ta reda på vad dessa grupper upplevt som försvårande och vad som har känts jobbigt då de varit delaktiga i familjearbete. Genom att identifiera dessa situationer och arbetssätt kan man bidra till att utveckla arbetssätt och metoder inom familjearbete.

## LITTERATURFÖRTECKNING

Adams, R., 2008. *Empowerment, participation and social work*. 4:e upplagan red. New York: Palgrave Macmillan.

Askheim, O. P., 2007. Empowerment - olika infallsvinklar. i: O. P. Askheim & B. Starrin, red. *Empowerment i teori och praktik*. Malmö: Gleerups.

Barnskyddslag (417/2007). Tillgänglig:

<http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2007/20070417> Hämtad: 3.1.2013

Bülow, P., 2012. Delaktighet i tvärinstitutionella flerpartsamtal. i: P. Bülow, D. Persson Thunqvist & I. Sandén, red. *Delaktighetens praktik. Det professionella samtalets villkor och möjligheter*. Malmö: Gleerups.

Bulow, P., Thunqvist, P. & Sandén, I., 2012. *Delaktighetens praktik. Det professionella samtalets villkor och möjligheter*. Malmö: Gleerups.

Ely, M., 1993. *Kvalitativ forskningsmetodik i praktiken - cirklar inom cirklar*. Lund: Studentlitteratur.

Eriksson, L. & Markström, A.-M., 2000. *Den svårfångade socialpedagogiken*. Lund: Studentlitteratur.

Follesø, R., 2007. Ungdom i den sociala barnavården - offer eller resurs? . i: O. P. Askheim & B. Starrin, red. *Empowerment i teori och praktik*. Malmö: Gleerups.

Healy, K. & Darlington, Y., 2009. Service user participation in diverse child protection contexts: principles for practice. *Child and family social work*, Volym 14, pp. 420-430.

Holland, S. & O'Neill, S., 2006. 'We had to be there to make sure it was what we wanted' enabling children's participation in family decision-making through the family group conference. *Childhood*, Volym 13, pp. 91-111.

Jacobsen, D. I., 2007. *Förståelse, beskrivning och förklaring : introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

- Kjellström, S., 2012. Delaktighetens etik och ansvar för delaktighet. i: P. Bulow, P. Thunqvist & I. Sandén, red. *Delaktighetens praktik. Det professionella samtales villkor och möjligheter*. Malmö: Gleerups.
- Kvale, S. & Brinkmann, S., 2009. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lag om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) Tillgänglig: <http://finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2000/20000812> Hämtad: 4.3.2013
- Larsen, A. K., 2009. *Metod helt enkelt. En introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Gleerups.
- lastensuojelun keskusliitto, 2012. *lastensuojelu.info*.  
tillgänglig: <http://www.lastensuojelu.info/se/tjanster.html>  
Hämtad: 03.01.2013
- Leeson, C., 2007. My life in care: experiences of non-participation in decision-making processes. *child and family social work*, Volym 12, pp. 268-277.
- Lefevre, M., 2011. Skills in direct work with looked after children, their carers and families. i: C. Cocker & L. Allain, red. *Advanced social work with children and families*. Exeter: Learning Matters.
- Lewis-Brooke, S. & Bradley, N., 2011. Family intervention projects: a holistic approach to working with families with multiple problems. i: C. Cocker & L. Allain, red. *Advanced Social Work with Children and Families*. Exeter: Learning Matters.
- Madsen, B., 2006. *Socialpedagogik - Integration och inklusion i det moderna samhället*. Lund: Studentlitteratur.
- Molin, M., 2004. Delaktighet inom handikappområdet - En begreppsanalys. i: A. Gustavsson, red. *Delaktighetens språk*. Lund: Studentlitteratur.
- Moula, A., 2009. Empowermentmodellen - ett socialvetenskapligt och rationellt perspektiv. i: A. Moula, red. *Empowermentorienterat socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.



Myllärniemi, A., 2007. *Lastensuojelun perhetyö ammattikäytäntönä*. Helsingfors: Heikki Waris Instituutti.

Nordenfelt, L., 2004. Aktivitet, delaktighet och ICF. i: A. Gustavsson, red. *Delaktighetens språk*. Lund: Studentlitteratur.

Reijonen, M. & sosiaaliportti, 2007. *Lastensuojelun käsikirja/soisaaliportti*.  
Tillgänglig: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/perhetyo/>  
Hämtad: 03.01.2013

Shier, H., 2001. Pathways to participation: Openings, Obligations and Opportunities. *Children & Society*, Volym 15, pp. 107-117.

Social och hälsovårdsministeriet, 2005. *Ett Finland för barnen. Finlands nationella handlingsplan som förutsätts av FN:s generalförsamlings specialsession om barn*, Helsingfors: Social och hälsovårdsministeriet.

Social- och hälsovårdsministeriet, 2012. *Social- och hälsovårdsministeriet*.  
Tillgänglig: <http://www.stm.fi/sv/pressmeddelanden/pressmeddelande/-/view/1845826>  
Hämtad: 08.01.2013

Sosiaaliportti, 2007. *Lastensuojelun käsikirja, perhetyön toimintamuotoja - sosiaaliportti.fi*.  
Tillgänglig: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/perhetyo/toimintamuoto/>  
Hämtad: 03.01.2013

Starrin, B., 2007. Empowerment som förhållningssätt. i: O. P. Askheim & B. Starrin, red. *Empowerment i teori och praktik*. Malmö: Gleerups.

Tengqvist, A., 2007. Att begränsa eller skapa möjligheter. i: O. P. Askheim & B. Starrin, red. *Empowerment i teori och praktik*. Malmö: Gleerups.

Tjersland, O. A., Engen, G. & Jansen, U., 2011. *Allianser. Värderingar, teorier och metoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Tregeagle, S. & Mason, J., 2008. Service user experience of participation in child welfare case management. *child and family social work* , Volym 13, pp. 391-401.

Unicef, 2012. *Unicef.se*. Tillgänglig: <http://unicef.se/barnkonventionen>

Hämtad: 03.01.2012

## **BILAGA 1      INTERVJUGUIDE**

### **FÖRSTA TIDEN & ARBETET MED FAMILJEN**

Berätta om vad som händer första gången ni träffar en familj?

Vilken roll har barnet när ni träffar familjen?

Vad är viktigt i början av arbetet?

### **VIKTEN AV ENGAGEMANG**

Hur stödjer man föräldrarna i processen?

Hur kommer man vidare om man kör fast?

Vad har ni för metoder för att stärka föräldrarnas roll?

Hur påverkas barnen av föräldrarnas framsteg?

## BILAGA 2      FORSKNINGSLOV

xx.xx.2013

### ANSÖKAN OM FORSKNINGSLOV

Jag heter Amelie Lund, jag studerar sista året på Sociala området till Socionom YH vid Yrkeshögskolan Arcada i Helsingfors. För tillfället skriver jag mitt examensarbete som handlar om socialpedagogiskt arbete med barn och föräldrar inom familjearbete.

Syftet med mitt examensarbete är att kartlägga det socialpedagogiska arbetet som görs med familjen och vikten av engagemang och delaktighet hos alla inblandade. Jag kommer att genomföra en kvalitativ undersökning där jag har tänkt att med hjälp av intervjuer samla in forskningsmaterial till min analys. Om informanterna ger lov kommer intervjuerna att spelas in, materialet kommer att förstöras då examensarbetet är godkänt.

Jag anhåller om lov för att genomföra min forskning vid \_\_\_\_\_, där materialet till undersökningen kommer att samlas in och fyra arbetstagare kommer att intervjuas.

Examensarbetet följer de forskningsetiska principerna och informanternas konfidentialitet kommer att skyddas genom hela arbetet.

Vid frågor gällande examensarbetet kan man kontakta mig eller min handledare, Ingmar Sigfrids

Med vänlig hälsning,

Amelie Lund  
045-xxxxxx  
[amelie.lund@gmail.com](mailto:amelie.lund@gmail.com)

Ingmar Sigfrids  
040-xxxxxx  
Ingmar.sigfrids@arcada.fi

Jag beviljar forskningslov åt Amelie Lund

---

Ort och datum

Underskrift och namnförtydligande

## BILAGA 3           INFORMATIONSBREV

Bästa respondent!

Jag heter Amelie Lund, jag studerar sista året på Sociala området till Socionom YH vid Yrkeshögskolan Arcada i Helsingfors. För tillfället skriver jag mitt examensarbete som handlar om socialpedagogiskt arbete med barn och föräldrar inom familjearbete.

Syftet med mitt examensarbete är att kartlägga det socialpedagogiska arbetet som görs med familjen och vikten av engagemang och delaktighet hos alla inblandade. Jag har tänkt genomföra en kvalitativ undersökning där jag med hjälp av intervjuer kommer samla in forskningsmaterial till min analys.

Jag ber därför om lov att intervjua Er till mitt examensarbete. Era upplevelser och erfarenheter är betydelsefulla för att få en djupare förståelse för Ert arbete. Intervjun beräknas ta ca en timme. Under intervjun kommer bandspelare att användas för att garantera att Ert bidrag till arbetet kommer att bli återgivet på ett korrekt sätt. Inspelningen kommer endast att användas i forskningssyfte och när examensarbetet är godkänt kommer detta material att förstöras.

I examensarbetet kommer Er identitet skyddas under hela processen och det skall inte gå att känna igen er i det färdiga arbetet. Det är endast jag och min handledare som kommer ha tillgång till materialet från intervjuerna.

Deltagandet i intervjun är helt frivilligt och Ni binder er inte till att svara på alla frågor. Intervjun kan avbrytas när som helst, fram tills examensarbetet är färdigt.

Om Ni har frågor gällande examensarbetet eller intervjun kan Ni kontakta mig eller min handledare.

Med vänlig hälsning,

Amelie Lund  
045-xxxxxx  
[amelie.lund@gmail.com](mailto:amelie.lund@gmail.com)

Ingmar Sigfrids  
040-xxxxxx  
Ingmar.sigfrids@arcada.fi

## **BILAGA 4            FORMULÄR FÖR INFORMERAT SAMTYCKE**

Jag har förstått att informationen som kommer fram i intervjun används som material i Amelie Lunds examensarbete. Examensarbetets syfte är att kartlägga det socialpedagogiska arbetet med barn och föräldrar inom familjearbete.

Deltagandet är frivilligt och jag kan avbryta intervjun när som helst. Jag är medveten om att mina personuppgifter och det som kommit fram i intervjun behandlas konfidentiellt. Jag är medveten om att bandspelare kommer att användas under intervjun och att ingen utomstående kommer ha tillgång till detta material. Materialet förstörs då examensarbetet är godkänt.

Jag har fått tillräcklig information om undersökningen och genom min underskrift godkänner jag att jag har förstått och accepterar texten ovan.

Datum

\_\_\_\_\_

Respondenten

\_\_\_\_\_

Datum

\_\_\_\_\_

Intervjuaren

\_\_\_\_\_